په پښتو ناسم
بللو ویونو ته
او ..

لیکونکی:

ډاکتر ماخان (میرى) شینوارى

2019

Ketabton.com

جرمني د بن ښار

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه	۳
لومړۍ برخه	۴
ننوتنه	۴
د نومونو پیداکول	۴
زما بیلاري	۶
سم اند یا منطق	۷
لیکنه د ژبپوهنې لهلارې	۱۰
ژبه څه شیدي؟	۱۰
پښتو ژبه	۱۱
زما دا لیکنېڅنګهشونې وې؟	۱۲
زمونږ لیکنې	۱۳
زما جنجال له تاسو سره	۱۴
د ژبې پوهنیزه کیدنه	۱۴
په پښتوکې پوهنې څنګه شونې دي؟	۱۵
نومه ونې او د ویونو په پښتوکونه	۱۵
د ویونو یا نومونوپیدا کونه	۱۸
ایا داسې څه به وي؟	۱۹
ور سره بلد نا پوهوړ	۲۰
په پښتوکې ده لرلواوویونو انډول	۲۱
د دباندنۍ ژبې ویونو ...زما تجربه: ،،،،،،	۲۱
د پښتو انډول	۲۲
د ویونو پښتو بللوسره نو څه	۲۳
دویمه برخه	
د نه په پښتوبللشوو نومونو او	۲۴
اوبلن	۲۴
اورغورځونه اواوربهیدنه	۲۸
کچه	۲۹
لومړی: ستاندارد یا	۲۹
دویم: نیووNiveau	۳۰
دریم: نورم Norm	۳۰
څلورم: سطحه (هواره)	۳۱
کچول نو څه ته وایي؟	۳۱
(فزیکي) لویې څه شی دی؟	۳۱
څه تکرار:	۳۵
پوله (برید):	۳۷
غبرګون	۴۰
سلمه اونه سلنه	۴۳
،، ئ ،، ته اړتیا شته او په	۴۵
د ډېر درانه استاد غظنفر لیکنې	۴۶
دریمه برخه	۴۹
په نور ژبو کې شته اوپښتو انډول یې	۴۸
پوهنیز نومونه:	۵۰
Reflexionانعکاس یا(بیرته) راګرځید	۵۱
جفت او طاق ته په پښتوڅه وایي؟	۵۴
ستونځوبی	۵۵
معني:	۵۶
ایا موږپیداښتې پوهنې په پښتو	۵۶
څلورمه برخه	۵۹
د ژباړې له پاره یوه ننوتنه	۵۹
شمیر پوهنه څه شی دي؟	۷۱
د ډاکتر ماخان شینواري لیکنې:	۷۳
د لیکوال ژوند ته لنډه کتنه	۷۸

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

د کتاب په لومړۍ برخه کې به وهڅېږو روښانه کړو، چې څه په پښتوکېدی شي اوڅه همهغسې بايدوي.
۱ - څه چې پيداښتي وي، د زياتوله پاره په ژبو کې انډول شتون لري، لکه د مايع له پاره بهيدونکی لرو. ځانګړني شته: لکه قطب
۲ - هغه نمونه چې د کسانوپه نامه ياديږي، هغه نه بدليږي. لکه الځهايور يا ځلزيوس.
۳ – داسې څه شته، چې ودې سره منځ ته راغلې وي، نو د هغو لهپاره بيا بايد نومونهونه لټوو، هغه هم په همهغه نوم يادوو، لکه معيار
دويمه برخه (چې بنسټيزه موخه مې همدا ده) کې هغه څېړو، چې موږ.ورته لا په پښتوکې څه نه کاروو، دا سې نه ليکم، چې څه نه لرو. دلته چې څه نومونه زموږد ليکوالانوله خوا خوښ شوي، ناسم دي.
دلته دې دې ته پام وي، چې څه ته نوم ورته لټوو، بايد ځانونه پرې وپوهوو، چې د کوم ويونوبرخه جوړوي اوبيا ورسره په اړونده توګه مخ ته ځو.
دريمه برخه کې به وڅېړو، چې ايا موږ پوهنه څنګه په پښتوکولی شواو دا شونتيا شته او که څنګه؟
څلورمه برخه مې د ،،ژباړې ته ننوتنه،، راوړې،چې زيات څه همدا زموږ د موخې سره په کې راغلي.   دا ټولې خونديونې سره اړيکې لري.

زما په اند دا يواځنۍ ليکنه ده،چې زه له تاسوټولوسره په کې مخامخ يم يا يې نوره هم: بنه دا ليکنه ستاسود ټولو د ليکنو مخامخ ده، نوله دې امله هم بايد ولوستل شي اوستاسو همغږي، يا مخامخوالی دې هم همداسې وي، لکه زما ليکنه.

يوه يادونه: هر څه چې سره څېړو، بايد په سم اند اوژبلارو باندې ودانوي.

راځئ، چې ژبه موسره په ګډه د تخريب څخه وژغورو.
موخه سمون دی اوبيا هم موخه سمون دی.

له ما سره اړيکې:

Smakhan1946@gmail.com

هيله ده چې ستاسود ډېرو کوتنيونو اوکوتځنډنو(؟) سره بهمخامخ شم، چې زه همبيا بل ځل دا سم کړم، چې زما له لورې ناسم دي.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ برخه

ننوتنه

له هرڅه د مخه د ټولو لوستونکو څخه بخښنه غواړم او هيله ده، چې راته برگ نه شي او دا ولولي، ځکه موږټول دا ناسمونونه کاروو اوزيات يې بيخي کورني يا ورځني شوی هم دي. په دې هکله ما څو کلونه دمخه هم په ن ج کې ليکنې کړي. زه هڅيدلی يم، چې د هر ناسمون له پاره پوره بنسټيز دليلونه راوړم، خو بيا هم انسان د ناسمونو سره مخامخ کيږي، چې تاسو مخ له مخه راته بخښنه وکړئ.

گرانو هيوادوالو!

موږ پوهيږو، چې پښتو که څه هم ډېره پخوانۍ، خو په دولتي څلورديوالي کې نوي، نږدې شپيته کلنه ژبه ده، نو له دې امله يې علمي کول او د ځنو ويونو په پښتو کول يا ورته پښتو اندول پيدا کول هم ستونځمن دي. له يوې خوا موږ چې څه زده کړي يعنې زموږ ټوله زده کړه هغه په پښتو نه ده او له دري ژبې مو را اخستې او له بلې خوا په دا دري ژبه مو چې څه زده کړي، هغې هم ډېر ويونه (لغات) له عربي رانيولی، چې موږ يې له دې امله د ډېرو ستونځو سره مخامخ کړي يو. زموږ دا نږدې شپيته کاله مخکنيو په پښتو ليکونکو، څه له فارسي رانيولي، هغه په فارسي کې د عربي ويونه يې هم ورسره شايد (ياممکن) کتمت رااخستلي وي يا را اخستي دي. بله پوښتنه دا هم ده، چې هغه عربي نومونه چې موږ يې د پښتو نومونو لپاره کاروو، ايا دا سم کارول کيږي او که څنگه؟

دا هم بله پوښتنه ده، چې پام ورته بايد وشي.

د نومونو اوويونو پيدا کول:

زموږادييان، چې غواړي د يوه څه په پښتو پرې نه پوهيدلي څه يا نوم له پاره يوڅه په پښتو پيدا کړي، نووايي، چې داسې لنډ، ښکلی، داسې او هغسې وي.

زما په اند په ژبه کې ښکلی او نا ښکلی نه شته يا په ژبې کې دواړه شته.

پوښتنه:

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایا هغه څه چې په نوروژبوکې شته زموږ په ژبه کې هم انډول لري؟

هو.
هغه څه چې پیداښتي وي، پهښتوکې ورته هرومرو انډول لرو.
نو ولې موږ ځنو شیانو ته نومونه نه لرو؟
دا ځکه چې موږ نه یو هڅیدلي، چې پښتو لیکنو کې د دباندنیو پوهنیزو ویونو له پاره یې هه انډولپښتوپیدا کړو. هغه د باندنیوویونو سره بلد یو او پهښتو دا لیکنې د لومړي ځل له پاره کویا کیږي. بله دا چې پښتو انډول ورته پیداکوو،دا پوره ستونځمن دی او هغه دبلې ژبې وی خو همدا اوس مختته لرو.
ما چې د لومړي ځل ه پاره کره په پښتو انډول لیکله،نوغونډی یا همداسې اړوند به مې وباله،که څه هم پوهیدم، چې د الماني په پښتو انډول یې غونډوسکه یا غونډاری دی، خودا جرآت مې نه لاره.ماته هم عجیب برېښیده او له بلې خوا په نوروژبویا نه پوهیږو او یا مو پام ورته نشته یا یې له پامه غورځوو.

یوه بیلګه به راوړو:
فزیکي لویې چې په څه کچیږي هغې ته موږ تل په پښتو کې واحد(زیات یې: واحدونه) ویلې.
دا ناسم دی. واحد په عربي کې یوه ته وایي. د دې له پاره چې هغه سم نوم پیدا کړو، باید یا په عربي ښه وپوهیږو او یا دا په یوه بله ژبه یا نوروژبوکې وګورو، چې پرې پوهیږو، پرته له دې پرې پوهیدنه ناسمه وي.

دا نوپه انګرېزي اوالماني کې څه بلل کیږي؟
انګرېزي کېunite او الماني کې die Einheit بلل کیږي، چې پښتواړوند یا پښتو انډول یې یووالی دی، دا په دې مانا چې یووالی دی او بس، خوما په خپلولیکنوکې د شمیرپوهنې اړتیاو له پاره یوون بللی، نوپه دې فکر چې یوون، که یووالی.
دا ګوره عجیب او غریب بریښي، خو که ځان مو له دې سره داسې څو واره بوخت کړ، باورلرم، چې ورځنی کیږي.
واحد ناسم دی اوعربي سم یې وحدة دی، چې د پښتو انډول یې همغه یووالی دی.

هغه نومونه اوخویونه، چې په پښتوکې تراوسه نه وي میندلي، نو زموږ پښتانه پیداښتي ده، چې هغو ته نومونه باید پیداکړي، خو ستونځه په دې کې ده، چې په نورو پرمخ تللو ژبووپوهیږو.
د هر څه له پاره، چې په پیداښتي ډول په بله ژبه کې نوم یا وی وي، نوپه پښتوکې هم ورته انډول شته

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيلګه:
زموږ اديبان د عربي مايع اوبلن بللي، چې سم يې بهيدونکي دي او دا د شيانويو ټولګی دئ. وروسته ځيرل شوی.

که چيرې په پرمختللو ژبو کې د يوه وي (لغات) په هکله کوم معلومات غوښتل کيږي، نو په شميروني (کمپيوتر) کې سرې کړی شي د هغه وي په هکله پوره روښانه ونه د لاسه کړي. وبه ګورو، چې دا څو معناوې لري، چې موږ يې بيا هغه ځای اړونده معنا ترې اخلو.
زه هم دلته هغه د الماني ژبې په بنسټ ودانې راټولوني تاسو ته وړاندې کوم يا له تاسو سره شريکوم، چې په يوه څه داسې لږ پوره وپوهيدلی شو، چې ګران لوستونکي بيا د پوره معلومات له پاره پخپله هم د يوې پرمختللې ژبې د لغات کتاب کې دا ښه کتلی شي.

ګورو، چې يو ناسم څه ژبې ته ساده ننوځي او ترې را وتل بيا پوره ستونځمن کار دی.

که موږ هرڅه ليکو يا هرڅه تازه ژبې ته رانباسو، بايد په دلايلو ودان وي، يعنې نوي څه. يو څه که زموږ لپاره نابلد وي او پرې پوهيدنه باندې يې شک ولرو، هغه دې بيا نه کاروو. داسې ويل کيږي، چې داسې کارونه بايد دولتي څلورديوالی کې وشي، خو ...

زما بيلاری

ګرانو لوستونکو!

زما د ليکنوژبه به لږ ځګه وي اوتاسو هم حق لری، چې ما ته پوره برګ شئ، خو هيله مې ده، چې ويې لولئ.

اوس داسې ده چې ټول ملګري په هغه بنسټ ليکنو يعنې سياست بوخت دي او زه هم يا ورځخه خوند اخلم او ډېرو ته يې زاړم، چې رښتيا هم د ژړا دي. ما له وخته د ځان سره پتيلي، چې همدې خپلو ليکنوته نوره هم وده ورکړم، چې دا کار بې له ما څخه بل څوک نه کوي، يعنې بل څوک دومره وخت نه لري او يا پخپله هم په دې ناروغتيا اخته دئ، نو له دې کبله يو ځايي ليونی وي اوزه د ولس ليونی، چې ټول خلک په يوه لار روان دي اودا زه ترې بې لارې يم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا اوس خوسوچ بوچ ليونی کارکوم، چې دا زموږ ليکوالانو منځ ته راوړي اولږ ترلږه ورځني شوي ويونه او نومونه ورسره نه منم اوپه مخامخ يې ودرېږم.

زما په اند زموږ ليکوالان او ټول پښتانه، اوبلن، کچه، پوله، او ان تر غبرګون پورې ناسم کاروي او زه خپل مخامخوالی د ژبې او سم اند په بنسټ ګران پښتانه دې ته رابولم، چې د پښتو هرڅه دې په خپل ځای کې وکارول شي.

که زه دا کارهم ونه کړم، نو بيا د غرو او رغوليونی کيږم.

زه هم په ژبه کې د هر نوښت پلوی یم، خو دا مو د ناسمونونو لور ته بايد لاربنود نه کړي.

تاسو به زما د شميرپوهنې ليکنو سره مخامخ شوي ياستی، چې د څلورګوډی، پنځه ګوډی اوولاړګوډی غږيږو.

دا څو بيلګې د فزيک څخه هم ستاسومخ ته ږدم، چې څومره نا بلدې دي اوورته هک پک به شی اويا به ورته ښه وخاندي.

څو بيلګې:

(برېښنا) بهيدنه، (برېښنا) وړوني، (برېښنا) نه وړوني او هغه په ګوته کې چې ګروپ مړ کوي اوبلوي، (برېښنا) تړوني. دا يې خويونه دي، چې د همغې له مخې مې نومولي او همهغسې نومولي، لکه په هره ژبه کې.

د هغه څه له پاره چې په بله ژبه دي موږورته اندول پيدا کوو،خود يوه کار مخه بايد نيولشوي وي او هغه دا چې ويونه ناسم ونه نوموو، چې زموږ د دې ليکنې موخه همدا ده.

دې ته به بيا وروسته داسې لړځغلند ستاسو پام راوګرځوم.

سم اند يا منطق

بې له سريزې. لرو:

الف- د کابل هوا په دې دوه ورځوکې.

ب – دوه ورځې د مخه کابل کې ورينګي يا ورښت ورېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ دا د ب- برخې باندې غږیږو، چې دا د سم اند دنده ده.

موږ د ویناوسموالي او ناسموالي باندې غږیږو، نو له دې امله په سر کې منطق اوپه ځانګړي توګه د شمیرپوهنې سم اند څخه یو څه وړاندې کوم.

وبه کورو، چې په پورته کې الف- وینا نه ده او ب – وینا ده.

سم اند څه شی دی؟

منطق یا نور هم ښه شمیرپوهنیز سم اند د وینا سره سر اوکارلري.

یادونه: دا چې زما رینښه شمیرپوهنه ده، نو له دې امله به مې اندځرګندونه هم په دې بنسټ وي او زما په اند به وهڅیږم، چې هر څه تاسو ته سم اندیز وړاندې کړم .

وینا څه شي دي؟

راځئ، چې له هرڅه د مخه لومړی د (شمیرپوهنې) سم اند یا منطق په بنسټ ،،وینا،، تعریف کړو:

پیژند: وینا د ویونو یا کلمو موخه وره څنګ په څنګ(،،څنګ تر څنګ،، نه!!!) ایښوونه ده، چې یو ،،رینښتیا ارزښت،، رښتیا یا نا رښتیا لري.

بیا: یوه وینا یو ،، رښتیا ارزښت ،، رښتیا یا نارښتیا لري. دا په دې مانا چې دا وینا یا رښتیا ده او یا نارښتیا.

که ووایو، چې: نن د کابل دښار د هوا حالات. دا وینا نه ده، ځکه موخه وره نه ده او ،،رښتیا ارزښت،، رښتیا یا نارښتیا نه لري.

که ووایو، چې: نن کابل کې ورینګي (باران) وریږي. دا وینا ده، ځکه موخه وره ده او یو رښتیا ارزښت رښتیا یا نا رښتیا لري، یعني یا به ورینګي وریږي، چې رښتیا ارزښت یې رښتیا دی او یا به ورینګي یا باران نه وریږي، چې رښتیا ارزښت یې نارښتیا دی.

پورته جمله ویلای شو: نن په کابل کې ورینګي وریږي. په کابل کې نن ورینګي وریږي. ورینګي وریږي نن په کابل کې او یا...

د سم اند له مخې دا ویناوې دي . ویونه موخه ور سره ځاي په ځای شوي، خو دا چې ژبه یې څه ډول لیکنه غواړي، دا بیا بله خبره ده.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

جمله یا نوره هم ښه وینا لرو: ،، استبدادي نظام د تل لپاره نسکور شو،،. دا وینااده، ځکه چې ،،رښتیا ارزښت،، رښتیا یا نا رښتیا لري.

دا چې دا ،، استبدادي حکومت،، به بیا راځي او که نه ، د دې سره یې موږ سر او کار نه لرو. دا د یوه کس اند دی او څرګند یې کړ.

دوه میین سره وايي: زه او ته به د تل لپاره سره یو ځای یو یا زه او ته به تل سره یوځای یو، دلته په یواځې تل کې هم موخه د تل لپاره ده او نه هغه د پولې تل پورې. یا تر تل پورې. دلته د تل لپاره سړی وايي، خو تر تلپورې بیا هغه وخت ویل کیږي.، چې پوښتنه د کوم وخت پورې وي، یعنې د پولې موخه- که څوک غواړي - ترې جوته شي، نو بیا د .. . د تل وی راځي، یعنې د تل پورې یا تر تله کارول کیږي

خبره د ،،تل لپاره ،، او،، تر تل،، کې ده، چې ،، تر،، یې بیا لږ ډېرې پاملرنې ته اړتیا لري.

دوه څه ته ګوته نیول شوې:

لومړی داچې یوه جمله(یا ښه یې: وینا) د ګرامر له لارې سمه ده که نه؟

یادونه: جمله یا غونډاله اوکه غونډله په سم اند کې وینا ته ویل کیږي، چې ښوونې ته اړتیا لري، خو دلته به دا جمله هم د وینا له پاره ونیسو.

دویم دا چې دا جمله له واقعیته لرې ده، که نه؟

هغه څه چې موږ دلته ورته ګوته نیسو د ژبې په بنسټ ده، د واقعیت سره یې سر او کار نه لرو.

که ولرو: سپین د... لپاره کابل ته لاړ. دا جمله یا وینا سمه ده، که هلته ۵ ورځې ، ۸ ورځې یا تل ځای په ځای شي. رښتیاوالی یې بیا د پوښتنې لاندې راځي، چې رښتیا یا نارښتیا به وي.

که یوه وینا د په خوښه x وخت لپاره کیدی شي، نو دا په دې معنا ده، چې x هر وخت- ارزښت نیوی شي، له 0 تر ناپای او که دا وخت تل هم وي. دا چې د دې وینا ارزښت رښتیا دی او که نا رښتیا د وینا خوي دی او تعریف، چې سموالی یې په ګوته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنه د ژبپوهنې له لارې اوکه څنګه؟

ګرانو هیوادوالو!

زه په دې خبرو اترو کې د ،، ژبپوهنې،، له لارې مخته نه ځم، ځکه چې ژبپوه نه یم، خو په ژبو پوهېدنې له لارې مې دې کار ته ملا راتړلې. که رښتیا ووایم، نو ډېرو هیوادوالو په سر کې یې استاد غظنفر (وروسته پرې خبرې کوو) هم دا زما مخ ته لرنه را ته ځواکمنه کړه، چې باید دا څه مې چې په زړه کې ګرځي، د ګران هیوادوالو سره شریک کړم.

لکه چې یاده مې کړه زه ژبپوه نه یم، خو دا ډېر کلونه په ژباړه بوخت یم، نو له دې امله مې د ژبې یا نوره هم د ژبو سره مینه پیدا شوې او د لیکلو او یو په بل اړولو ته مې ملا راتړلې، چې په ترڅ کې مې یو لړ کتابونه ژباړلي او څه مې راټول کړي، چې له شلو زیات یې چاپ ته رسیدلي او له اتلسو زیات یې لا بې چاپه پاتې دي.

له ډېروخت راهیسې مې زړه وو، چې د پښتو د ځنو ویبونو او کارولو په هکله خپل اند د ګرانو لوستونکو سره ګډ کړم، خو د چا توان (موخه مې ترې خپل توان دی) د سړي خپل لاس کې نه وي او څّه چې کیږي هغه کیږي، یعني دا ټول قسمت دی.

خبرې ډېرې نه غزوم او په لاندې توګه مخ ته ځم:

زما لیکنه چا ته ګوته نیول نه دي او نه په دې ټینګار دی، چې ګوندې دا زما اند ټیک دی، خو په دې هیله دا لیکنه کوم، چې د پښتو لیکلو لپاره یوه د ټولو په خوښه لار ومومو او په هغه څه کې چې زما تشویش دی، له منځه لاړ شي.

ژبه څه شی دی؟

یوکس یوځای کې پوښتنه کړې وه، چې ژبه څه شیدی؟

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيژند: د ژبې لاندې ډېرې (set) پوهيږو، چې د ،،کمونيکيشن يا خبرو اترو کمپلکس يا ګډوله سيستم ،، ټول توکي خوندي ولري. (له الماني ويکي څخه)

بل پيژند: ژبې ،،د يوونويا يووالو او لارو (قوانينو) سيستم دئ، کومې چې د ژبټولنو د يوبل سره د پوهيدلو الې په څير په چوپړ کې وي،،. (له الماني ويکي څخه)

وايو، چې د دې غوښتې له ټوټې پرته، د پوهيدلو او پوهول اله ده، دا د يوه قوم په منځ کې (،، ترمنځ،، نه ليکم. دې ته بيا وروسته راځم. دا دې زما د،، پرېپوزېشتونونه او ..،، ليکنه کې وکتل شي) او د هغه قوم د کلتور په ککره کې ځای لري

د ژبو پيدا ښت، چې غبرګې پيدا شوي:

يو څه چې په يوه ژبه کې شته د هغې انډول يا برابر او که غواړې معادل په هغه بله ژبه کې هم شته، د ګرامر په پام کې لرنې سره.

دا په دې مانا، چې ژبې غبرګې پيداشوي،مخ اووروسته به سره ولري او يوله بل سره ګډون.

دا به څيړل شي، چې هرې پيداښتي ژبې وی په بله ژبه کې هم شته او د دې پيداکول داسې ستونځمن دي، چې مسلکي پوهنو اومسلکپوهو ته اړتيا لري اونه يې توکلي پيداکونه، لکه چې ورسره بلد يو.

پښتو ژبه

پښتو چې يوه ځوانه ژبه ده، بخښنه غواړم ډېره زړه، خو منځ ته راوتنه يې ځوانه ده، چې له دې کبله په پوهنه او پوهنيزه کيدنه کې ستونځې لري او زه يې ځوانه بولم.

په پوهنه کې پښتو له نورو ژبو څخه څه بايد رااخستي وی او را اخستي يې دي او بايد هم راوايې خلي(دلته دا ،،راوايې خلي،، ته دې هم د پام لاندې ونيول شي، چې ،، يې راواخلي،، يې به يې په ځای ښه نه وي؟)

زه غواړم د دې ليکنو سره دا ووايم، چې موږ څومره ستونځې د ژبې په معياري کولو کې لرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

معياري يعني څه؟
معيار مو ځيرلی. داسې به ووايو، چې ايا پښتو پوهنيزه کيدی شي؟

دا په دې منا،چې ايا دا پوهنې په پښتو کيدی شي؟

پښتو هم د نورو ژبو په څير يوه ډېره غني ژبه ده او هغه څه، چې په پيداېښتي توګه په نورو ژبو کې شته، په پښتو کې هم شته او له دې امله پښتو پوهنيزه کيدی شي، چې زما ليکنې او ژباړې يې يوه بيلګه ده.

ما يو مسلک شميرپوهنه (دا په رښتيا د ځان ستايينې له امله نه وايم) د پوهنتون په سويه (کچه راوړل سم نه دي) په پښتو ژباړلی او ليکنه مې پرې کړې او فزيک مې هم داسې زياته برخه په پښتو کړی. ګورو، چې هر څه په پښتو ليکل همداسې شوني دي، لکهپه نوروپېزو،خوپه خپله ژبه او مسلک،چې هرومرومو له يوېبلې،پرمختللې ژبې زده کړی وي ، وپوهيږو.

زما دا ليکنې څنګه شونې وې؟

دا ليکنې شونې وې، ځکه چې ما ورته وخت لروده او اړتيا. اړتيا دې ګوره هرومرو مادي نه وي. دا به ناشونې وې، چې يو څوک دې يوکارد بل چا له پاره وکړي.هر څوک چې هر څه کوي، بايد د ځان ګټه په کې خوندي وګوري، چې په بل چا احسان وانه چوي.

پيداېښتي داسې ده، چې د ځان په ګټه کې که د بل زيان وو، دا ناروا ده اوجرم.

ځنو ملګرو به ځما د کار سره مخامخوالی لروده اوممکن اوس يې هم ولري. دا مخامخوالی د پښتو نومونو ليکلوو. له ما څخه يوه کس ليکلي پوښتلي وو، چې زه دا د رياضي کتابونه د علم له امله ليکم او که د پښتو له امله؟

زما ځواب ورته د پښتو له امله وو، ځکه چې پوهنه په نوروژبوکې شته، بيا دې خلک نورې ژبې زده کړي، خوزما موخه داوه، چې زموږ ژبه هم د پوهنيزې کيدو توان اوحق لري. پښتانه پرې پوهيږي اونورورته اړتيا نه لري

زه چې بيا بيا په دې هکله ليکنې کوم ورته لږ(نه ډېر) احساساتي کيږم، خو دا هم خپل ځان ته يو خوند لري. ورته وژاړم، ورته خوښ شم او بيا ورته خپه شم، چې نو دا زه ولې

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا دومره کار ته اړشم، که څه هم ما دا کار په خوښه کړي اود ځان روغ ساتلوله پاره مې کړی.

دومره وایم، چې زه دا لیکنې اوژباړې ګوم ورته هکپک کیږم، ځکه چې نه پوهیږم، دا دومره لیکنې مې څنګه سرته رسولي. د شمیرپوهنې لیکل د نورو څخه ساده دي، خو ما یې دا ټول کارپخپله کړي، یواځې دا سره راټولول یې هم پوره کاردی.

خوند یې:

زه چې خوب ته ځم، نو زما هغه لومړنی کتاب مې - چې نږدې په زرومخونو کې چاپ شوي – سرته ایښودی اوداسې لږ تر لږه خو یې پاڼې سره اړوم. زه یې روغ ساتلی یم او دا پوره کاردی.

زموږ لیکنې:

موږچې څه لیکو، نو په هغې باید ښه وپوهیږو او د ژبې او سم اند لارې ته باید برابره وي. زموږ ملګري د ځنو نومونو سره ستونځې لري، چې هغه زما په ګومان له دې امله دي، چې د هغه وی یا نوم سره یې د پوهیدلوستونځې دي.

زه یوه بیلګه راوړم او هغه څیړم، چې څه دي.

بیلګه: انګیزه، انګازه اواوس کله کله ازانګه هم شي، چې موږورته په هسکه مینه کې انګی وایو. دا زموږځنې لیکوال په اند دي، چې ګوندې دا یوله بل بیل شیان دي، خوداسې نه ده. دا همغه یو څه دي، چې یو غږ له غره بیرته راګرځي اویاد یوه سیاسي کس خبرې له ولسه بیرته راګرځي (دا موضوع بل ځای کې څیړل شوې).

موږ دلته همداسې څه د څیړنې لاندې نیسو.

موږ هغه څه چې ژبې ته په خپله خوښه راننباسلي، مسلکیتوب مو په پام کې نه وي نیولی او د پردیو ژبو سره هم پوره بلد نهویو، ناسمونونوسره مخامخ کیږو. بیا وایم، چې د دې لیکنې موخه هم دا ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما جنجال له تاسو سره

زما جنجال لږ له دې امله ستونځمن دی، چې له ټولو پښتو لیکوالانوسره دی اودا له دې امله، چې موږدا دې ژبې ته رانښاسلي ناسم یونه اوناسم نومونه ټول کاروواوله دې امله به ستونځمنه وي، چې یوبل سره په دې هم اندي شو، خو هڅه اړینه ده.

زه هڅیدلی یم، چې په دې هکله پوره ژبنیز اوسم اندیز دلیلونه راوړم او څه له ځانه در سره شریک کړم.

زه هرڅه چې هغه بنسټیز نوم یا وی ته را ولم، د دې له پاره هم پوره دلیلونه راوړم، هغه ځوک چې اند یې زما مخا مخ دی، له هغوهم هیله کیږي، چې په دې هکله په ژبه او ژبپوهنه ودان دلیلونه راوړي.

د بیلګې په توګه چې څه بهیږي هغه له پیداښته بهیدونکي دي اوپه نوروژبو یې انډول هم همداسي پوهیږو،ژباړه به یې همدا بهیدونکي وي.

که ځوک دا (په ناسمډول) اوبلن بولي، نو د دې له پاره هم باید یو په پوهنه او سماند ولاړدلیل راوړي.

که زما لیکنې سره هم انده نه وی، نو هیله مې ده، چې په ژبه اوسم اند ودان دلایل راته په پوره ځګه ژبه ولیکی، نه زړه بدی کیوږم،خو سمون باید وي.

د ژبې پوهنیزه کیدنه.

ژبه په هغه وخت کې پوهنیزه ده، چې داسې لږ تر لږه دا د لومړنیو ستونځو ته اوبی (ستونځوبی (وروسته یې څیړنه شوې)) پیداشي.

موږ په پښتوکې – دا باید په ډېره خواشینۍ سره ووایم- چې د هغه ساده اړتیاوله پاره هم پوره مسلکي کسان نه لرو، موږ ان له هغه پیلیزو پوهنو سره له پیله څه نه لرو، موږ ان داد ښوونځي پوهنې مو هم ناسمې لا تراوسه نه دي سمې کړي .

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما د رياضي يو كتاب ليكلى، چې Ketabton.com كې خپور دئ اوله اومتر ۱۲ ـم ټولګي پورې مود هر كتاب څخه يوه يوه برخه څېړلې، چې له څومره ناسمونونو ډكه ده. متآسفانه، چې ټول د شميرپوهنې يا رياضي كتابونه – چې ما لوستلي - همداسې ناسم دي.

په ژبو پوهيدل اوپه مسلک واک لرلو سره پښتو هم پوهنيزه كيدی شي.

په پښتو کې څېړنې څنګه شونې دي؟

زموږ ژبپوهانو، چې په پښتوكې يې تراوسه ماستري يا داكتري لروده يا لري او يا يې له دې وروسته لاسته راوړي، دا يې هم له نورو ژبو څخه لاس ته راوړي او او س هم په خپل هيواد كې ورته د جګو زده كړو ادبيات نه لرو، نو زما په اند كه څوک غواړي، په پښتو كې – لكه څنګه په نورو ريښوكې هم- څېړنې وكړي يا لوړې زده كړې، نو اړيين دئ، چې يوه پر مخ تللې دباندنۍ ژبه ښه زده كړي، كه په دباندې كې د زده كړې شونتيا نه وي، نوداهڅې دې په كوردننه وكړي.

لكه څنګه موږ هيوادوروسته پاتې دئ، همداسې مو په ورته ډول ژبه هم وروسته پاتې ده، چې له نږدې شپيته كاله د مخه داسې لږه رسمي سوې(په قانون كې پوره، خو قانون ته څوک ګوري)، نوكه هر پښتون غواړي څه وليكي ډېر ښه به وي.

نه ! ډېر اړيين به وي، چې يوه پرمختللې ژبه، چې له ټولو يې انګرېزي ښه ده ، زده وي او د خپلې ژبې لپاره ترې ګټه پورته كړي.

دا په دې مانا، چې د نصاب له پاره د ښوونځي اوپوهنتون كتابونه سيده له انګريزي راوژباړي، خوهغه ژباړی بايد په مسلک اوپه دواړوژبوښه پوه وي.

نومونې (نومه ونې)

نومونه او په ټوليزه توګه – زما په اند- ژبه څنګه منځ ته راغلي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

ما نومونه لیکلي، خوموخه دې د ژبې ویونه وي، که دا نومونه، فعلونه، ضمیرونه او یا نور څه وي.

ځنې شیان د هغو د خویونوله لارې راته روښانه کیږي.

مورږ ته پوهنه په پښتوکونه ډېره ستونځمنه په دې ده، چې دا پښتو نومونه او ویونه راته ورځني نه دي، لږ ترلږه په پوهنو کې. ځنو پوهنوکي خو نه دا چې دا نومونه ورځني نه دي، په هغې پوهیدل هم ستونځمن دي. زه کله کله، چې د الماني څخه کوم نوم په پښتو ژباړم یا پښتو کوم یا یې نوره هم ښه په پښتوکې یې اندول پیداکوم، چې پرې پوهیدنه راته ستونځمنه وي، بیا یې انګریزي ګورم اوبیا یې د عربي سره هم پرتله کوم، ګورم، چې دا څنګه وبلل شي یا یې نوره هم ښه اندول یې څه دی. نه چې دا څنکه وبلل شي، بلکې چې دا څنکه یا کوم نوم دی، داسې نومونې(ښه به یې داسې نومه ونې) په تخنیک کې ډېرې مخ ته راځي، ځکه چې د نوروپوهنو د ژبې په څنګ کې په تخنیک کې هم ستونځې لرو.

لنډ: د ژبې ستونځې او مسلکي ستونځې لرو، چې د شیانو پښتو بلل راته ستونځمن کوي.

د نومونوله لارې یو شی یا د شیانوډله یا ښه یې ټولګی یواځني ټاکل کیږي اودا ټاکنه زیات وخت د شیانو د خویونوپه بنسټ سرته رسیږي.

مورږدلته د بیلګې په توګه نومونه ترڅیړنې لاندې نیسو.

مورږ درې ډوله نومونه لرو:

داسې سمه نه ده، دا ځانله نومونه نه دي. وبه وایو، چې مورږ درې ډوله ویونه لرو

یو: هغه ویونه او نومونه چې له پیداښت څخه راسره مل دي.

دوه : هغه نومونه اوویونه، چې د هغه څه له پاره منځ ته راغلي، چې هغو د منځ ته راوړونکو نومونوباندې یادیږي، یایې ورته دځانګړي خوي څخه منځ ته راوړل شوي.

دریم: هغه نومونه یا ویونه چې د پوهنې د ودې سره منځ ته راغلي.

و یو ته:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پيداښتي نومونه اوويونه په هره بله ژبه کي خپل انډول لري او بايد موږيي ورته پيدا نه کړو. دا موږ يې په لاندې ډول لږ روښانه کوو:

الف: ټولګيز نومونه اود ټولګيز ويونو له لارې نومه ونې:

۱ – ټولګيز نومونه، چې د ګډو خويونو په بنسټ وي:

لکه انسان، نبات اوداسې نور اويا همدسې تو، سوړ،برګ او نور، دا ډول نومونه او ويونه هره ژبه لري، که په کومه ژبه کې ستونځې ورسره وي، نو د نوروژبوپه مرسته يې د خوي له مخې نومونه پيداکولی شي.

۲ – ټولګيزنومونه، چې د تودوخی درجې اړوند د ګډو خويونو له مخې چې د شيانو ګډ حالت د ځنو خانګړو شرايطو سره په ګوته کوي يا لنډ: د شيانوفزيکي حالت.

دا شيان په درې ټولګيو وېشل کيږي:

يو: کلک . يعنې د کلکو شيانوټولګی،چې زرې يې سره کلکې نښتې وي، لکه تيږه، يخ،واوره ، که اوبلنه هم وي

دوه – بهيدوني (د هغوتنونوټولګی،چې بهيږي يا يې زرې کلکې سره نه وي نښتې) يا بهيدونکي (دا نوم زموږاديبانوتخريب کړی او اوبلن يې بولې، چې دا د ټولګې د يوه شي (اوبه) خوی دی(نورورسته))، لکه اوبه، شيدې ...

دا ولې؟

ځکه چې زموږ د دې ناسم نوم اېښوونکي او ناسم وي بللووني(که بلونکي؟؟).

لومړی ۱:د دې شيانود ټولګيو په فزيکي خوي نه پوهيدل او

دويم ۱:همداسې دوي نه شوکولی، چې دانومونه له نوروژبو راواخلي، هلته دا پوره روښانه دي اوهرڅوک پرې پوهيدلی شي. دا موضوع بل ځای کې هم څېړل شوې.

دريم – تښتيدوني (بخار،غاز ونه او غازډوله):

دا د هغو تنونوټولګه ده، چې زرې يې يوله بله تښتي، لکه د بويولوتنونه يا بخار، غاز او ....

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نومونه د شیانود ټولګیو د پیژند له مخې منځ ته راځي.

د دې لپاره چې خبرې اوږدې نه شي، داسې يې را لنډوو:

دا بيا تکراروم:

د ځانګړو شیانو یا د یو یو نومونه:

دانومونه چې موږورسره سر اوکار لرو، په لاندې توګه لنډ څیړو یا ښه یې: په ګوته کوو:

الف: هغه نومونه چې په پیداېښتي توګه منځ ته راغلي یعنې د انسانانود اړتیاوسره انسانانوداشیان – د دې له پاره چې یو له بل توپیر شي- د ځانګړنې لپاره نومولي، چې دا په ټولو ژبوکې همغه اړوند شی په ګوته کوي، لکه اوبه، تیره، اور، کوروکوته، ولاړ، ناست، نیز یا سین، خاوره، غونډوسکه، ونه او نور چې د نړۍ په هره ژبه کې ورته اړوند نوم شته، چې همدا څه ترې پوهیدل کیږي.

ب– هغه څه ، چې له پیداېښته نه شته او د نوو زده کړو په بنسټ په بیلا بیلو پوهنو کې منځ ته راغلي، دا یې زیات د شیانود خویونوپه بنسټ غوره کړي او یا دا شیان کسانود لومړي ځل له پاره پیژندلي وي یا نړۍ ته ورانديې کړي وي،لکه الځهایمر،څلزیوی،نیوټن اونور.

دانومونه په هره ژبه کې باید همداسې وي اودي هم.

پ: هغه نومونه چې په نوره نړۍ کې د نوښت له امله منځ ته راغلي، لکه ستاندار(معیار) اونور.

د داسې نومونوله پاره زما وړاندیز دا دی، چې دا دې هم همداسې پاتې شي، که نه ډېر ناسمونونه بیا ځان پسې لري، چې وروسته روښانه شوي.

د نومونو یا ویونو پیداکونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نوم یا کوم وی د نه لرني یا نه پرې پوهیدني نوم یا وی له پاره وی یا نوم پیداکوني یا اېښووني له پاره څنګه مخ ته ځو؟

نوم اېښوولو لپاره یا نوره هم ښه د څه نوم یا یو وی، چې تر اوسه موږ نه وي نومه ولی اویا موکوم وی ته اړوند په پښتو نه وي پیداکړی، په ژبه پوه مسلکي کسان مسولیت لري. دوي باید د هغه څه خویونه وپیژني او بیا ورته اړوند نوم د خوي په بنسټ وټاکي، یعنې داسې نوم، چې خوي روښانه کړي یا د خوي په بنسټ روښانه شي.

ایا داسې یوڅه به وي؟

بخښنه دې وي داسې نه ده، چې ځنوشیانویا کوم وی ته چې پیداښتي وي نوم یا په پښتو وی نه لرو. دا لرو، خو موږ نه یو هڅیدلي هغه پیدا اووکاروو.

په ختِه کې باید دا د نوم بدلولو اجازه نه وي، خوکله کله ادیبان او لیکوالان ځانونوته دا اجازه ورکوي. وبه ګورو، چې دا کار مو ناسمون ته هڅوي.

د بیلګې توګه: لکه دوي په سلو کې له دېرش څخه چې لنډ یي، لکه څنګه چې دی- دېرش سلمه - وبولي، دوی ورته په خپله خوښه اوپوره ناسم ،، دېرش سلنه،، وایي اوددې لپاره هیڅ سم اندیز دلیل هم نه لري بې له رسنیز زورڅخه، چې په دا خپل ناسمه کړنه کې بریالي دي.

یا لکه بهیدونکي تنونه چې اوبلن بولي، چې خورابیځایه بې پرې پوهیدنې اوناسم اود ژبې سره تیری دئ (په ډېرهبخښنه).

په دې هکله وروسته خبرې شوې دي.

موږ د هر اړخ پوهنه کې ستونځې لرو، چې څنګه په پښتوشي، خودا کار یواځې مسلکي کسان کولی شي، چې غیرمسلکي کسان یې تخریبوي.

د بیلګې په توګه: د عربي مایع اوبلن بلل هغه چا کړی، چې هغه د تنونو فزیکي خوي سره نابلد دي او هم ممکن اوبلن یې د لومړي ځل له پاره اورېدلی وي. که یوفزیک پوه یا

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لېداسي د فزيک سره بلد کس څخه دوي مرسته غوښتې وی، هغوی به ورسره دا مرسته کړې وی او کيدی شوی، چې دا يې همغه په خپل سم ډول بللی وی. د يو فزيکپوه له پاره به هيڅکله اوبلن بهيدونکې نه وي، اوبلن لا تر هغې کلک دی، چې اوبه کيږي) زه د ښوونځي د نصاب په دې غونډه کي ناست وم اوپوره زاري مې ورته وکړې، چې دا اوبلن نه دی، دا بهيدونکی دی او هم وهڅيدم، چې دا ېنځمه ،،ئ،، په پښتوراونه تپي، خو بريالي کيده مې نه کيدل.

ورسره بلد ناپوهوړ...

په خواشينی بايد ووايم، چې موږ هغه ورسره بلد ناپوهوړ ويونه او نومونه منو ـ که ناسم يې هم ليکو- اوښه راته برېښي، خو نابلد پوهوړ پورې بيا خاندو، يا لږتر لږه ورته خندا راځي

بيلګه:

موږ په شمير پوهنه کې لرو، چې موږ ورته ،، زوزاپکل،، وايو. خدای مې دې غاړه نه نيسي. سمه ليکنه يې زما په ګومان ده: ،، ذوالاضعاف الاقل،، او له ښوونځي څخه پرې پوهيږو، چې هغه شميرپوهنيزه يې موخه څه شی دی او نه دا چې دا په پښتو څه مانا لري، خودا خپل نوم راته د خندا برېښي، چې: ،، خورا کوچنی ګډ زياتځله،،. په ،، خورا،، پوهيږو، په ،، کوچني،، پوهيږو، په ،،زيات،، پوهيږو، په ،، ځله،، پوهيږو، خو منل يې راته په لومړي ځل د خندا برېښی. اوس هم کيدی شي تاسوورته هکپک او وخاندی، ځکه دا خندا له فکره د مخه ده. که فکرپه کې وشي، نوبيا يې من لشوني دي اوپرېپوهيدل هم.

که څوک په عربي پوه وي، وبه ګوري، چې دا پښتو د عربي سره سر خوري.

بله بيلګه:

که کرې ته غونډوسکه يا غونډاری ووايوونوخندا څه کوې، چې برګ هم درته ګوري، چې دا سې يوه شي ته لکه د ځمکې کره د خپل ټول لويوالي سره څنګه دې دا چټې غوندوسکه وبلل شي.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتوکې د نه لرلونومونو او ویونو نومونه(نومه ونه)

دلته د نه لرلو خبره ناسمه، سمه یې د نه لهژبې رابرسیره شوو اویا له ژبې ومسلک ته د نه ننوتلو د باندنیوویونو اونومهونو ویونه اونومهونې.

دا چې ټوله پوهنه موأه نوروژبو را اخستي،نو د لیکونکید اسانتیا لهپاره یې د همې بلې ژبې نوموه م ورته رانیولي، ځکهچې دا د پښتو انډولګورو،چې دا اوس هممور ته د منلواو زغملو نه، که څه خهم سمپرېپوهیږو.

د بیلګې په توګه، که مستطیل ته ولاړګوډس یا ولاړکونجي ووایې، نو زمور پښتانه دا نه مني او ناوړه ورته برېښي (زما اوږده تجربه). دا بایدووایم، چې دا همدا ولاړګوډی یا – کونجی ده،کهڅوک غواړي اوکه نه. (ګوری مستطیل باندې پوهیږي اوکه ولاړګوډی؟ د مستطیل پښتو انډول باندې په نور ژبو کې هم نه پوهیږي اوکه پوه شی، نو بیا یې سملاسي منی).

د دباندنی ژبې ویونو له پاره د ویونوپیداکول اوکه په ژبه کې یې پلټل؟

زما تجربه:

ما یومسلک - شمیرپوهنه، چې زما مسلک دی - په پښتوکړی او فزیک مې د څنګیز مسلک په توګه هم – لږ تر لږه هغه د ښوونځي فزیک - زیاته برخه په پښتو کړی، که ویې ګورو، نو وبه پوهیږو، چې پښتو هم همداسې یوه توانمنده ژبه ده لکه دا نورې ژبې، خویواځې تراوسه لیکنې پرې نه دي شوي اوویونو له پاره مو په پښتو کې انډولنه دی پلټلی (شته دی، خبره پلټلوکې ده).

زه تراوسه د داسې یوڅه سره نه یم مخامخ شوی، چې په پیداښتي منځ ته راغلي د باندنیو ویونو ته دې موږپه پښتو کې انډول ویونه ونه لرو، نو له دې امله یې ورته نوی نه پیدا کوو، هغه انډول یې په خپله ژبه کې لټوو او د دې کار له پاره د هغه وی مسلکي کسانو څخه ګټه پورته کوو.

دا چې دا کار مو په ژبه کې شوی یا چا کړی، ناسم شوی، چې سمون یې پوره ستونځمن دی (د دې لیکنې موخه).

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیلګې په توګه اوبلن، کچه او نور همدلته وګوري.

د پښتو انډول

هغه ویونه، چې موږ تراوسه په پښتو انډول ویونه ورته نه دي لټولي، که زیات ستونځمن هم راته برېښي، په پښتو کې انډول لري، چې د دې انډول پیداکولو له پاره موږ له همغو پرې پوه دباندنیو ژبوڅخه په ګټه اخستلودا نومونه یا ویونه موخه ور پیداکولی شو، چې زه له فزیک څخه یو څوبیلګې راوړم:

یادونه: دا پښتو نومول یې اړیین دې اوکه نه؟

په دې نه غږیږم. موخه دا ده، چې په پښتوکې ورته انډول لرواوکه نه.

لومړی: (برېښنا) تړونی

په کوټوکې چې برېښنا څراغ روښانه کوو، نو انګرېزي ورته سویچ Switch په الماني ورته Schalter وایي وهو یا کیکاږو. که دا په پښتوکوو یا نوره هم ښه، په پښتوورته انډوللټوو، نو لومړی باید وپوهیږو، چې دا د فزیک له مخې څه دنده لري، د دې نوروژبو موخه به همدا وي اوکه څنګه؟

د فزیک له مخې دا هغه اله ده، چې دوه سیمونه ((برېښنا) وړونې) سره تړي او یا د مرکیدو وخت کې یې سره بیرته بیلوي. پوښتنه دا ده، چې دا که موږ د سویچ په ځای ،،تړونی،، وبولو، نو موخه ور به نه وي؟

د پورته انګرېزي او الماني ژبو ویونو له پاره انډول همدا ،،تړوني،، دی.

دا چې داسې بلل یې ښه کار دی او که نه یا په داسې بلنوسره هم انده یوکه نه، په دې باندې خبرې نه کړو، خو دا همداسې دی، دا تړونی دی اونه بل څه.

دویم: (برېښنا) ساتنتړونی

په الماني کې Sicherheitsschalter او انګرېزي کې safety switch لرو.
دا په کورکې هغه برېښنایي جوړښت دی، چې د شارټي یا لنډپرېکیدنه کې برېښنا پرې کوي، دا په دې مانا، چې په کورکې که کوم برېښنایي جنجال منځته راشي، نو برېښنا

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېکوی، یعني دا هغه اله ده، چې کوراو هرڅه ساتي، له همدې امله یې مانا هم ،، ساتنتړونی،، کیدی شي یا ده، چې همغه خپله موخه په ګوته کوي.

دریم: راکښنه

د الماني Spannung، چې پښتوانډول یې په لاندې ډول روښانه کوو:

روښانونه: شپانونګ نوپه دا ورځني ژوند کې څه مانا لري؟

الف : که دوه میین سره مخامخ شي، نو رپیږي اوزوړنه یې داسې لړځیږي، چې ګوندې یوبل غیږکې ونیسي. (د غیږکې نیونې میل)

ب : که دوه سره په کړکیچ اخته یا سره وران کسان مخامخ شي، نو د کینې څخه یې زړونه رپیږي، چې ګوندې یوبل سره ووهي.(د ټیلوهنې میل).

په برېښنا کې یې روښانه ونه: په برېښنا کې هم شپانونګ (دې ته برېښنا سرچینه هم وایې) د دوه قطبونو سره مخامخ کیدو سره د دوي په منځ کې د راکښنې یا ټیلوهنې میل منځ ته راځي، چې دوه سیمونه (وړونې) یې سره لري.

همغه قطبونه سره ټیلوهي او مخامخ قطبونه سره راکاږي.

پوښتنه: ایا دا به هغه خپله موخه روښانه نه کړي، که دا راکښن- ټیلوهنه وبولو؟

یا لنډ: راکښنه وبولو؟

بلل یې د هرچا خوښه، خو همداسې ده.

د ویونو پښتو بللوسره نو څه وکړو؟

د ویونو یا شیانو بللو له پاره، چې د نومونو اوشیانود ،،یو،، له ډلې وي، هغې ته هرومرواندول په پښتو هم لرو او باید دا ورته له خپله ځانه پیدا نه کړو، چې دا مو هرومرو د ناسمون سره مخامخ کوې، چې بیرته سمون یې بیا پوره ستونځمن دی، څکه چې نور لیکونکیاولوستونکي ورسره بلدیږي او دا بلیدېدل بیرته راستنول پوره ستونځې لري.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوي ځکه دا مني، چې ګوندي دا خوژبپوهانو نومولي اوباید سم وي، چې دا ناسمه لاربنووونه ده.

د بیلګې په توګه اوبلن اوکچه وګوری.

،، دوه ،، ،، درې،، همداسې پرېږدولکه څنګه چې دي،ځکه چې دا په ټولوژبوکې همداسې دي.

لکه دا لاندې بیلګې:

ستاندارد (معیار) (دا ګوره ایستاندارد نه دئ)، نوځوښه مو، چې څه یې بولی، خوبل بلل یې پوره ناسم دي.

څلزیوس په ټولوژبوکې همداسې دئ او موږبه هم ورته همداوایو یا الڅهایمر(الزایمر) اونور.

دویمه برخه

د نه په پښتوبللشوو نومونو او ویونو د پښتو ناسم انډول

په دې برخه کې غواړم د ګرانولوستونکوسره هغه څه ګډ کړم، چې ژبې ته مو ناسم راننباسل شوي، دا په دې مانا چې ناسم مو ژبې ته نه دې راننوتي، دا ناسم راننباسل شوي دي.

اوبلن

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ هیوادوال یا نوره هم ښه، لیکونکي د مایع په انډول نه پوهیدل اودا چې مسلکي نه وو، نو پوهیدلی هم نه شو یا په دې هکله له ستونځوځانونه ژغورل، نودې ته یې یعنې مایع ته د انډول له پاره اوبلن نوم وټاکه. په وټاکه باندې ځکه زوراچوم،چې انډول یې ورته ونه کاراوه اوله دې امله یې داسې‌ناسم اوبلن وباله.

اوبلن په ژبه کې یو پیداښتي خوي یا وی دئ او په نوروژبوکې هم انډول باید ولري.دا چې اوبلن لا بهیدونکي نه دی، نو له دې امله د عربي مایع انډول هم نه شي کیدی. دا نوم ورته ټاکل شوی یا غوره شوی دی‌اونه په پیداښتي توکه دا انډول دئ.

موږ د دباندني وی یا نوم له پاره پښتونومنه ټاکو، موږ یې انډول پیدا کوو، چې دا کار شونی دئ.

زموږ ژبپوهانو فکرکاوه، چې ګوندې موږ د مایع له پاره پښتو انډول نه لرو، نو له دې امله یې مایع ته اوبلن نوم وټاکه.، چې په همدې غږیږو.

موږ ډېرتنونه لرو، چې مایع دي، دا په دې مانا، چې دا د تنونو ګډ خوي مایع د تنونویو ټولګی جوړوي، نو له دې امله داسې مخ ته ځو او فزیک څخه ګټه پورته کوو یا اخلو:

موږ تنونه یا اجسام د خویونو له مخې یاد زرو سره ټینګ نښتوالي له امله (چې د جوړښت له امله یې غوره کوي) په درې ټولګیو وېشو(فزیکي پیژند):

لومړی:

کلک بدنونه، د بدنونو هغه ټولګی، چې بې له باندنی اغیزي یې زرې سره کلکې نښتي وي او بې له باندني زوره ځاي په ځای وي.

لکه:تیږه، لرګی، یخ،واوره او اوبلنه واوره (دا هم لا اوبه نه دي) اونور

دویم:

تښتیونکي – یا غاز ډوله بدنونه: د بدنونو هغه ټولګی دئ، چې زرې یې سره نه وي نښتي اوزرسره بیلیږي او یا چې بې له باندنی اغیزې تښتي(هرې لور ته ځغلي). دا به نو د ژبې د قانون اود دې خوي سره سم تښتیدونکي یا تښتیدوني بلل کیږي (نه ! ښه یې: تښتیدونکي دي) او سم انديز هم ځکه دی، چې هرې لورې ته تښتي لکه غازونه. د اوبوبوخار اونور

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم:

د بدنونو هغه ټولګی چې زرې یې داسې نښتي وي، چې کلکې نه وي اویوبل ټیوهې یعنې مخ ته بیایي یا چې بې له دباندني زور یا اغیز بهیږي. دا بهیدنه یې خوی دی اوله دې امله بهیدونکي یا بهیدوني بلل کیږي یا د بدنونو بهیدونکی ټولګی بلل کیږي.

نورهمداسې مخ ته ځو: اوبه، شدې، شرومبې، تیل او ورته شیان یعنې تراوسه مایعات څه خوی لري؟

دا هر څه د همغه خوی له مخه نومول کیږي.

دا چې دې اوبلن ډېرزوروولی یم، بیا یې لږ تکرار، دا لا ډېرې روښانولو له پاره.

دا څه چې اوس لیکم دا د دې شیانو لپاره په هره ژبه کې د خوي څخه رانیول شوی او د همغه له مخې سم نومول شوی، که دا په عربي کې هم وي، چې مایع ترې نومول شوی(په سم او ناسم یې نه پوهیږم، ځکه چې موږ زیات نومونه له عربي هغسې سم نه دي رانیولي او هیڅ ورباندې پوهیږو نه، چې موږ او تاسې اوس همداسې کوو. دا مې اوس ځان ته روښانه کړه، چې د مایع انډول هم په پښتو بهیدوکی دی).

اوس بیا دریم ته راځو، ځکه چې همدا زموږد ادیبانوڅخه ناسم نومول شوی اوژبه تخریبوي .

موږ لوستلي: هغه څه چې بهیږي ، مایع یې بولو.

راځي فکر ورته وکړو: هغه څه چې بهیږي، دا څه ډول خوي دی، یعنې دا د بهیدني خوي لري، یعني بهیږي. یو څه چې د بهیدني خوي ولري، نو هغه به ایا - د خوي له مخې - بهیدونکي (لنډ:بهیدوني) بدنونه نه وي؟

د بدنونو یا ښه یې خویونو یا ویونو داسې بلل د چا د خوښې کار نه دی، یعنې یو څه ته بل بلل ټاکل، چې هغه به هرو مرو ناسم وي.

جبه اوبلنه ده، هغه څه چې اوبه یې زغملې وي، اوبلن دی، مګر یوڅه مایع اوبلن نه دی، پخپله اوبلن لا نه بهیږي. دا ګاز یا غاز، چې تاسو ورته ګوته نیولې ده او ناسم یې،، اوبلن غاز،، بولی، د اوبو سره ګډ خوي یې یواځې دا بهیدل دي، نور بل کوم خوي ورسره ګډ نه

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري او نه يي اوبه زغملي، چي اوبلن شي، دا بهيږي، چې له دې امله بهيدونکی غاز دی او نه اوبلنيږي.

يادونه: اوبلن لا تراوسه کلک يعني نرمه واوره ده، چې پسې ويلې کيږي اوله دې امله چې ټوټې يا زرې يې سره نښتي دي بيا اوبه کيږي، چې بهيږي، دا په دې مانا، چې اوبلن اوبه نه وي، نو بهيدونکي يعنې مايع نه دي. اوبلن لا واوره ده خونرمه.

ګرانو هيوادولو!

دا څه چې موږ دلته لولو، دا په نورو ژبو کې هم همداسې دي، دا د زبو غبرګون يا موازيت دی. په الماني وايي: Alles was fliesst; ist flüssig (هر څه چې بهيږي، بهيدونکيدي) او دې بهيدونکو ته بيا Flüssigkeit وايی.

اوس نو سم اند په پوښتنه کې دی، چې دا اوبلن ښه دی، چې دا خوي نه ترې څرګنديږي يعني بهيدل او که دا بهيدوني يا بهيدونکی سم نوم دی، چې د خوي څخه روښانه دی او خوې ترې روښانه دی؟

دا بهيدوني د موادو د يوه ټولګي له پاره کارول کيږي، چې په هغو کې اوبه هم خوندي دي يا په همغه ټولګي کې دي.

څوک چې د تلنې توان لري، تلونکي دي. څوک چې د خوړنې خوی يا توان لري خوړونکي دي، څه چې د الوتنو خوي لري الوتوني يا الوتونکي دي او داسې نور لکه اوسيدونکی، لوستونکی او او... يعنې د بهيدلو توانوالو ته بهيدوني يا بهيدونکي بايد وويل شي او دي، او نه دا ناسم اوبلن.

په پوره خواشينی بايد ووايم، موږد ا ستونځي لرو، چې موږ د شيانو، ويونو اود ټولګيو نومونو او بللو سره په پښتو بلد نه يو او پښتو نومونه اوويونه او داسي بلل راته لږ هکپک کونکي برېښي.

د څو کاله د مخه مي ،،کره،، غونډوسکه بللي وه يعني همغه انډول نوم يې، چي نه مو منله. خپله غونډوسکه موږ ته لږ بيخونده يا هسې څه برېښي، خو دې غوډوسکې ته عرب کره وايي. ،،کرته القدم (د ناسمې ليکنې بخښنه دې وي)،،.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عربي مایع مانا Flüssigkeit دئ. دا په شمیروني کې کتلی شی.

د دې له پاره چې یو څه مو ژبې ته د پردئ ژبې څخه راننوتې وي او اوس هغې ته پښتو انډول غواړو پیدا کړو، نو دا د همدې ژبې پوه څخه وپوښتئ اویا یې بلې ژبې کې وګورئ.
که تاسوپه عربي پوه څخه وپوښتئ نو هغه به یې درته هرومرو ،، بهیدونکي،، مانا کړي.زه په عربي نه پوهیږم، خو انډول مې یې الماني ژبه کې وکوت او د هغه انډول په پښتو هم ،، بهیدونکی،، دئ او نه اوبلن.

پای یادون:
هغه څوک چې په عربي پوهیږي، هغوي به هم پوه وي، چې د مایع د پښتو انډول بهیدونکي دي.

لړ ورزیاتونه:

په ډېره بخښنه بیا ستاسود رد (ګرم)ئ له پاره.

د اوبلن ناسم کارول:

یخ د تودوخی د جګوالي سره اوبه کیږي او بیا د تودوخی د نور جګوالي سره بخار کیږي.

واوره د تودوخی د جګیدوسره اوبلنه کیږي، بیا د توخی دنورې جګیدوسره اوبه کیږي، چې بهیږي، یعنې د همدې تودوخی سره بیرته نه اوبلنه کیږي اوبیا د تودوخی د نورې جګیدوسره بخار کیږي.

بیا: واوره اوبلنه شي، خوواوره ده اونه بهیږي، ځکه لا تراوسه اوبه نه ده. بیا د تودوخی د جګیدوسره دا واوره، چې اوبلنه شوې ده، اوبه کیږي، چې بهیږي او - بیرته د همدې تودوخی درجې سره - نه اوبلنه کیږي. د تودوخۍ د نورې جګیدوسره دا اوبه بیا بخارکیږي.

اورغورځونه اواوربهیدنه :

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ـ ماته د ډېر ګران څېړونکي، ادیب، لیکوال،شاعر درانه لیوال صیب ـ یوه لیکنه ولوستله، چې لاوا یې ،،اوروبی،، بللی وو، چې زما اند یې زما د مخه لیکنې په بنسټ په دې هکله څه لیکلو ته راوهڅاوه، چې له تاسوسره یې شریکوم.

موږ اورغورځوني لرو، چې هغه اورراغورځونه یې بیا داسي حالت ته ورسیږي، چې بهیږي. د پورته روښانونې سره سم، دا هم دا د اورغورځونې لاوا، چې بهیږي، نودا اوربهیدنه یا ،،بهیدونکی اور،، دئ.

دلته ګورو، چې دا لاوا یا اور نه اوبلن کیږي، دا اور بهیږي، نو له دې امله بیا هم په دې ټینګار کوم، چې د عربي مایع له پاره اوبلن کارول پوره ناسم دئ.

کچه

دا کچه زموږ په ژبه کې د داسې څه له پاره زموږ د لیکلوست خاوندانو له خوا کارولکیږي، چې هغه یې تربېوهیدنې اوبنسټیزې مانا سره هیڅ اړوندوالی نه لري

کچه څه ته وایې اوموږ دا څنګه، ولې او څه ته څنګه ناسمه کاروو؟

زموږ په ادبیاتوکې ،، کچه،، د ستاندرد(معیار)، سطحې(هوارې)، سویې، لیول له پاره کارول کیږي.

دا هر څه به روښانوو اوبیا به دې ناسمون ته ګوته نیسو:

لومړی دا څه څیړو، د څه له پاره چې ،، کچه،، کارول کیږي.

لومړی: ستاندارد یا معیار:

یو ستاندارد **Standard** یو پرتلییز ډوله یوونیز یا یوونیز شوی ، لا نور هم پیژندل شوی او زیات کارول شوی(یا لږ تر لږه هڅیدنی وړ) رقم او ډول دئ، چې یو څه جوړ کړي یا یو څه منځ ته راوړي، کوم چې د نورو رقمونو او ډولونو په مخامخ بریالی شوی وي. لنډ: دجوړښتونو په پرتله کې دجوړښت بریالی ډول جوړښت ،،ستاندارد یا معیار،، دئ

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا: دا که کورونه وي یا ماشین الات، د جوړوني له پاره یې ډېر مسلکي کسان وړاندیزونه کوي اودا وړاندیزونه بیا سره پرتله کیږي، هریو ډول چې د غوښتونکو کسانو خوښ شو،هغه بیا ستاندارد دي

دویم: نیوو Niveau :

۱ – ټاکلي هواره یا کرښه ده، چې د ځمکې د سرهوارې سره غبرګه ځغلي.
پوهیږو، چې دلته سړی سمسمکیوالی سره پرتله کوي او دا هر اړخیز. دلته د نیوو په ځای هواره یا سطحه یا level راوړل شوې.
۲ - Niveau : یوه ټاکلې پوړۍ ده، کومه چې له مخه ورکړشوې سکالا باندې شتون لري او له هغې سره سړی یو څوک یا شي ارزوي. که څوک د زده کړې یا پوهې له مخې یوبل سره پرتله کوي، نو دلته سړی وايي، چې دا په یوه یا برابره سویه دي. روغتون یا بل څه چې سره پرتله کیږي هم سویه ویلی شو یا وایو.
،، هغه ربښتیا سویه لري،، د روزنې درجه
۱ – ته د ځان له پاره جګ ستاندارد یا معیار ټاکې، چې ته اوس سملاسي درس ویلو ته د تلو هیله لرې.

دریم: نورم Norm :

نورم: ټولیز منل شوې نه لیکلي لار یا قانون دی، چې باید د هغې پسې سمه تلنه وشي یا سړی ځان د هغې پسې چمتو کړي.

،، نورمونه کره کړی یا نورمونه کیږدی،،.

دا یا هغه چې ټولیز مروج یا پیژندل شوی وي.

،، د هغې لویه د نورم څخه قوي تغیر ده.،،

زیات وخت چې ډېر مخ ته لرو.
د انسانانو د ګډ ژوند له پاره ټولیز پیژندل شوې، منلې باوري لار"ethische Normen" یا اخلاقي نورمونه.
دا په تخنیک کې تخنیکي نورمونه شته اوداسې نور.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم: سطحه (هواره) Ebene:

يو ځه د يو بل ځه سره په برابر جګوالي. دا دارزښت له پاره کارول کيږي. دا هم ليول کارول کيږي.

اوس راځو کچوني يا کچې يا کچولو ته:

کچول نو ځه ته وايي؟

پيژند: کچول دې ته وايي، چې د کچوني لويه د يوه کره ټاکلي کچيوون يا کچيووالي سره پرتله شي.

د يوې لويې د پيدا کولوله پاره دالويه بايد په اړونده کچوني په کچه شي.د بيلګي په توګه د يوه واټن معلومول په متر يا ... کچولو سره روښانه کيږي. که دوه اوږدوالي سره پرتله کوو، نو وايو، دا يو د دې بل ځخه په کچه ستردی. دلته نو په کچه ستردی.

يعني کچه، کچونه اويا...د يوې لويې د ځومره ولي د روښاولو له پاره اويا د دوه همغو لو يو له بل سره پرتله کونه هم بايد دا لويې په کچه شي.

د هغو ځه له پاره، چې ځومره والی يې نه ځرګندوي اود يوبل ځه د نورو کارولوله پاره د کچې کارونه ناسمه ده.

نوځه په کچه کوو. د دې له پاره فزيکي لويې راوړو، چې کچيږي.

(فزيکي) لويې ځه شی دی؟

موږ په ورځني ژوند کي زيات د دروندوالي، اوږدوالي اومهال سره سر اوکارلرو.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا لویې دي.

دا چې دا لویې څومره لویې دي، د کچیونونو سره یې کچوو.

کړنه: د یوې لویې کچه ونه، چې له دې لارې یې څومره والی ځان ته روښانه کوو.

دا باید د یوه څه سره پرتله شي، چې دې پرتله ونو څه ته یونونه (یووالي) وایو. ناسم عربي یې واحدونه، چې واحد یوه ته وایې(عربي کې ورته وحدة (ه چې په سر یې ټکي وي،نه شم لیکلی) وایي ، چې انګرېزي او الماني یې Einheit, unit دي، چې د یوې الې له لارې کیدی شي اودا الې کچوون الې یا د کچونې الې بولو یعنې هغه الې چې کچول پرې کیږي اودا یوونونو ته، چې د کچولو له پاره یې کاروو. کچیون یوونونه یا کچون یوالي (کچه -وون-یووالي) وایو.

یادونه: دې ته فکر وشي، چې دا څنګه ولیکو!

د دې سره ډېر نابلد یو، خود څو واره تکرار وروسته ورسره بلدېږو.

یوه بیلګه:

یوونګردی یا یووالي ګردی (Einheitskreis) هغه ګردی چی وړانګه یی یویوون (واحد (هغه ټیک یې : وحده یا یووالی)) وي.

موږ اوس غواړودا ،، کچه،، ، چې ناسم کارول شوی، په جملو کې روښانه کړو.

،، سږ کال د ټول هواد په کچه د مالي ستونزو له امله ۲۲۰ کارخونې تړل شوې دي،،.

د پورته سرلیک لاندې مې یوه لیکنه په 19.2.2017

د روهي پاڼه کې ولوستله، زه خو پوه نه شوم- که ورته ځیر شو- چې موخه به ترې څه وي؟

،، د ټول هیواد په کچه ...،، څخه ترې څه پوهیدنه نه لرو.

د ټول هیواد په کچه، یعنې څه؟

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کچولو سره خو د شيانو څومره – يا څو والی او څوموالی څرګنديږي د ګڼلو(شميرلو) له لارې. ستاندارد يا معيار، سطحه يا ليول هم دا نه دي، ځکه چې هغه د پرتلونې وروسته خبره ده.

دا څه چې موږ لولو، نوبې له دې، چې د جملې په سمون يا ناسمون کې فکر وکړو، ترې رانيسو.

څه چې نوي وي، –پرته له مرګه – هغه ښه بربښي. ليکنو -، پرې ليکنو- او ترې پوهيدلو کې يې هم بايد سوچ وشي.

د پورته غونډلي سم نوڅه دئ؟

سږ کال په ټول هواد کې د مالي ستونزو له امله ۲۲۰ کارخونې تړل شوې دي.

که چيرې يولوستونکی يو نوی وی، يا نوم واوري، زيات وخت داسې کيږي، چې بې له دې چې د هغه وی په مانا وپوهيږي، هغه په خپله ليکنه کې د لوستونکوسره بيرته ګډه وي.

بله بيلګه:
،، ولسمشر غني د سيمې په کچه د ترکمنستان...،،

په پورته کې هم،،کچه،، بې ځايه کارول شوې. ،، د سيمې په کچه،، څه نه شته اونه څه ترې د پوهيدلوشته.

دلته ،، دسيمې په کچه،، ليکلو ته اړتيا نه شته او ناسم دئ،

---- کله کله لولو، چې: ،،....په ډېره کچه...،،...
په ډېره کچه نه شته. کچه يوګون دئ اوډېر د څوګون يا ډېرګون له پاره دئ. پرته له دې د کچې داسې کارونه ناسمه ده، څه ترې پوهيدنه نه لري.
په پورته کې يوګون....دوه ګون اوڅوګون څه دي؟
موږلوټونه لروپنځه ګون، لسګون،زرګون. په همدې توکه يا په همدې لارموږدا ... ګون لرو.
يادونه: موږ که يوهلويه په کچه کوو،نودا هم ځل په کچه کوو. که موږ غنم تلو، نو يووار يې کچه ځان ته روښانه کوو، چې څو مننه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله بیلګه: ،، په ننګرهار کې د کابل په کچه یوروغتون جوړ شو،،.
داسي څه ناسم دي.دلته لیکونکی د معیار یا ستاندارد له پاره کچه لیکي، چې خورا ناسم دی.

---- افغان نوولس کلنو د اسیا په کچه د کرکټ تاریخي اتلولي وګټله،،

دلته موخه د اسیا په سویه ده. دلته نه څوک یا څه شی په متر کیږي، نه په کیلوګرام سره په تول کیږي او نه په ساعت سره په کچه کیږي.

تر یوې اندازې اوکه تریوې کچې پورې. که ووایو چې تر یوې کچې پورې، نودا کیدی شي تر ۱۰۰ متره پورې وي. دا سل متره یوه کچه ده. دا په دې مانا چې څه په کچه شوي، چې اوږدوالی یې ۱۰۰ متره دی.

له کچې ډېر: یوڅه چې دومره ډېر وي، چې کچول یې زیات وخت نیسي، نوکیدی شي ووایو، چې له کچې ډېردي.

داسي څه نه شته، چې نه شي په کچه کیدی،خو که دا ډېر وي،نو داسي وایو.

په لوی کچه وونې (کچونې)

په لویه کچه:

یود کچونې څه چې په کچه کیږي، نوکیدی شي چې دا کچونه یې لویه وي، لکه څوخرواره غنم، یا زرو مترونو رخت اونور.

په کچه ډېر:

یوڅه چې په کچه شي اودا ډېر وي، نووایو چې،، په کچه ډېر دی،،. څوزره یا ... متره یا کیلوګرامه او ...

یوڅه چې دومره زیات وي، چې په کچه کونه یې نه کیږي(؟) یا یې کچونه ډېروخت نیسي، نووایو چې ،،له کچې ډېر،، دی.

تر ډېرې کچې: یعنې تر ډېرې کچې پورې. دلته به نوډېره کچه څه شی وي؟

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کومه ترې پوهیدنه نه لري، نوله دې امله يې کارونه ناسمه، که څه هم موږ د لیک کسان ورسره ډېر بلد یو، بې له دې چې پرې وپوهیږو.

لولو:
،، په ننګرهار کې د کابل په کچه يوروغتون جوړ شو،،
د ننګرهار په کچه یعنې څه؟ دلته کچه ډېره ناسمه ده.
که د ستاندارد، معیار، سویه یا سطحې په ځای کچه لیکو د ژبې تخریب دئ.
زه د دې ډېر پلوی یم، چې څه ویونه په پښتو کولی شو، باید په پښتو یې کړو، که نه بیا د ناسم انډول وی یا نوم څخه هغه د بلې ژبې وی یا نوم ښه دئ. ژبه نه سوچه کوو.
کچه دې همغه په خپله موخه وکارول شي.

څه تکرار:

له ژبپوهانو څخه مرسته (تکرار راځي، خودومره ډېر نه، لکه دا کچه چې ډېره او ناسمه کارول کیږي.).

په اشنا ن ج کې لولم:

،،افغان نوولس کلنو د اسیا په کچه د کرکټ تاریخي اتلولي وګټله،،

زه به هیڅ وخت مبالغه نه کوم. زه - باور وکړئ - په دې سرلیک نه پوهیږم چې دا سرلیک څه وايي. مګر سره له دې هم په دې چې موږ.او تاسو ټول پوهیږو، چې موخه یې څه ویل دي. که دی هر څه ولیکي دا موخه به ترې واخلو.

که دي ولیکي، چې ،، **افغان نوولس کلنو د اسیا په ګړبګروب تاریخي اتلولي و ګټله،، نو زه به ترې همغه یا همدغه موخه واخلم.**

او که ولیکي، چې:،،افغان نوولس کلنو د اسیا د کرکټ تاریخي اتلولي وګټله،،، نو دا به څومره موخه وره اوسمه وي، بې له کچې.

د اسیا په کچه یعنې څه؟ ایا دوه یا ډېرې همغه کومې لويې سره پرتله شوي، چې په کچونې یې روښانه کړي وي اوکه څنګه،

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ټیم د اسیا یا د اسیا په سویه ، هواره، سطحه آو...اتل شوی او نه د اسیا په کچه.

،،افغانستان کې د ناټو ځواکونو عمومي قومندان جنرال جان کېمبل وړاندې ویلي و، د اسلامي دولې (داعش) ملاتړي هڅه کوي ننګرهار کې ځانته **د سیمې په کچه مرکز جوړ کړي**،،

پوښتنه :

د سیمې په کچه مرکز یعنې څه؟

مرکز چې د سیمې په کچه وي، دا به څه شی وي؟ د سیمې کچه څه شي دی؟

د سیمې په کچه به د سیمې اوږدوالی، یا سور یا د اوسیدونکو څووالی او که.....

دلته موخه د سیمې سویه یا سطحه، ... ده، یعنې یو څه چې نورو همغه ډول شیانو سره سیالي کولی شي.
د دې له پاره ، و پوهیږو، نو د پورته ویناو له پاره باید هغه موخه ور څه ته پام وکړو.
راځئ چې څه لیکو، په هغې خانونه هم وپوهوو.

پیژند: کچول دې ته وایي، چې د کچونې لویه (اوږدوالی، دروندوالی،مهال) د یوه کره تاکلي کچیوون یا کچ یووالي (متر، کیلوګران، ساعت) سره پرتله شي.

لرو:
الف: په ډېره کچه، د کابل په کچه،د اسیا په کچه،د هیوادپه کچه او د .... په کچه.
ب – له کچې ډېر، په لویه -، کوچنۍ کچه.
په پورته کې یا الف سم دی اویا ب.
لولو:

،،افغان حکومت په ځایي کچه سولې ته د طالبانو هڅول غواړي،،

زموږګران لیکونکي پوهیږي، چې ،، کچه،، یعنې څه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځايي کچه يعني څه؟ دا کومه لويه ده، چي کچ شوي يا کچيږي، او همداسي د ،،په ځايي کچه سولې،، به نو څه وي؟

پوله (بريد):

لولو:

،، ...سيمه کې بدلونونه **تر ډېره بريده** د امريکا او غير اسلامي متحدينو د ...،،.

او همداسې: ،، تر ډېره بريده داسې ډنډوره شوې...،،.

له دې د مخه چې په ،، تر ډېره بريده غبږيږم، نو بريد بايد و پيژنو.

بريد موږ،په دا بلده پښتو پوله بولو، نو زه به هم وړانديز وکړم، چې د بريد په ځای پوله و کاروو، خو وروسته له دې.

پيژند: پوله د خلکو پټي، هيوادونه او که بل څه وي، داسې سره بيلوي، چې د پولې په هرځای کې يوه بريد تيګه يا بل څه کيښول شي.

څومره بريدونه شته؟

لنډ:

لويه پوله، ډېرې پولې، کوچنۍ پوله، لرې پوله، تر پولې پورې، له پولې اخوا، له پولې دې خوا، اهپولې ښي -،کيڼ -.... لور.

،، تر ډېره بريده يا ترډېرې پولې،، څه نه شته که ترډېروپولويا تر ډېرو بريدونو وليکو،خوموخه ور دی، ځکه ډېر بريدونه کيدی شي، خو ،، ډېربريد،، نه شته. بريد يودئ او ډېرېدی يانې ،،بريدونه،، کيدی نه شي.

ترډېره برېده (پولې)

ليکنې په ن ج ونو کې خوره شوې دويمه برخه

ليکونکی: ډاکتر ماخان شينواری

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ډېره بریده ،، ؟ ،،

د ټول افغان او روهي ن جالونو څخه په ډېره مننه، چې د ،،اوبلن، یعني څه؟،، په هکله یې زما لیکنه خوره کړې وه. هلته مو دې ته ګوته ونیوه، چې شدې، تیل او... اوبلن نه دي، دا چې دا بهیږي، نوبهیدونکي دي.

ګرانو لوستونکو:

ما لیکلي چې: ،، بدنونه د همغه ګډ خوي له مخې نومول کیږي،، ټیک نه دی.

ټیک یې: اجسام یا بد نونه یا تنونه د ګډ خوي له مخې ټولګیز کیږي، لکه شیدې، تیل، شړومبې ... او داسې نور، چې د بهیدونکو ټولګې پورې اړه لري یعنې بهیدونکي دي.

د دې بخښنه دې وي، چې د یو بل څه په پیل کې مو موضوع بدلیږي، خو دا ټول هغه څه دي چې تراوسه نیمګړي پاتې دي او په داسې څه کې بیا هرډول ستونځې رامنځ ته کیږي.

اوس خپلې اصلي موضوع ته راځم.

ما د یوه ن ج په مضامینوکې دا لاندې ولوستل:

،، ...سیمه کې بدلونونه تر ډېره بریده د امریکا او غیر اسلامي متحدینو د ...،،.

او همداسې: ،، تر ډېره بریده داسې ډنډوره شوې...،،.

دلته خو ،، تر ډېره بریده،، ته اړتیا هم نه شته، خو که لیکونکی غواړي دا د ټینګار په توګه ولیکي، نو بې له تر،،او ،، بریده،، یواځې ډېر لکلی شي یا ډېر وخت یا ډېر ځله، ډېر واره، چې یو څه ترې پوهیدل کیږي او که بیا هم غواړي برید په کې ریشي،نو ،، له بریده ډېر،، یې بیا موخه ور دی.

او یا ،، اویاهم تر ډېره بریده سیاسي اواقتصادی ... ،،

ګرانو لوستونکو! موږ تل په ،،برید،، د ،،برید،، له امله په پوله برید کوو، پوله د برید برید ګرځوو اوبرید یې پرېږدو. خو دا مو د خبرو موضوع نه ده، که پوله وي یا برید.

موږ دې ،، تر ډېره بریده،، د ویونو یو په بل پسې لیکلو ته خپل پام را ګرځوو، چې ایا داسې یعنې ،، تر ډېره برید ه،، موخه په ګوته کوې او که نه؟ یا شته ا وکه نه؟

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ځوک چې د یو څه سرته رسولو لپاره هلې ځلې کوي، نو تر ممکنه یا شوني بریده یا تر پولې هڅیږي او نه تر ډېره بریده یا تر ډېرې پولې. که یو ځوک د یو څه سرته رسولو لپاره ډېر زیار باسي او ربړې وګالي، نو وایي، چې له بریده یا له پولې ډېر یا اخوا او نه تر ډېره بریده. دا په ختّه کې دده د توان پوله ده یا پوله باید وي.

لنډ: ،،ترپولې پورې،، یا هم ،،له پولې ډېر،، یا ،،له (تر؟ دا د تر وییکي (زما د ،،پرېپوزېشنونه....،، نامه کتاب کې وګورئ) پولې لر،، لرو.

لاس ته راوړنه: ،،تر ډېره بریده یا تر ډېرې پولې،، د تورو موخه ور سره ایښونه نه ده یا دا نه شته. دلته به د لیکونکي موخه ،،له بریده ډېر،، وي. زه پوهیږم، چې دا زموږ په ژبه کې ورځنی شوی مګر دا باید سم شي.

بیا: تر ډېره بریده یا تر ډېرې پولې: نه شته ځکه، چې پوله یوه ده،نو څنګه ډېرشي.

تر پولې پورې یا د پټید پولې پورېاو...: دا شته

سم یې لرو:

له بریده یا پولې ډېر.

تر لرې پولې.

له پولې اخوا

تردې نږدې پولې

تر هغې لرې پولې

او داسې نور.

برید که پوله؟

موږ خو په ولس کې پوله لرو، پټې مو پولو رابیل کړې. په زیاتو پوهنو کې یو نوم یو ځل او د یوه څه لپاره کارول کیږي، نو که شمیر پوهنه کې پوله د یو څه لپاره وکارول شي، هغه بیا د بل څه لپاره نه کارول کیږي. په همدې توګه برید. په شمیرپوهنه کې ما لیکلي: د یو وکتور بریدټکی. که زه د لیمیټ لپاره ، چې پوله ده او ما هم همداسې بللي، برید ولیکم،

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو دلته مي ځان ته هم جنجال پيښ کړ. په همداسي نورو ليکنو کي وايو، چئ : .. کي په .. برید وکړ، چي موخه تري حمله ده. دابه ادیبانو ته ښه برېښي، خو دا پوله يې هغه له پخوا راپاتي ده. زموږ ځني هيوادوال که هغه نومونه، چي له فارسي ژبي سره ګډ ، په پښتو کوي، دا سمه نه ده، ځکه،چي دا دواړه ژبي يوه ريښه لري اوله دي امله، نو موږ دا ګډ څه فارسي ته نه شو پرېښولی.

له پخوانيو کتابونو څخه ګټه اخستنه اړيينه ده، خو دي ته بايد ګوته ونيسو، چي موږ له پخوا څخه په پښتو کي ډېر څه نه لرو، موږ همدا اوس خپلي ژبي ته وده ورکوو او دا په وده کي پوره چټکه ده. زموږ هر شاعر او هر اديب د هغه وخت له اد يبه او شاعره ښه پوهيږي، چي دا يوه طبيعي پروسه ده او بايد همداسي وي هم. که په يوه ټولنه کي راتلونکي له پخواني د مخه نه وي، نو هغه ټولنه بي ودي وي، دا په دي معنا چي راتلونکي بايد له پخوانيو په هر څه کي د مخه وي، خو دي ته هم ګوته نيسو، چئ دا اوسنی وده په پخواني پرمختک ولاړه ده.

غبرګون:

غبرګ

غواړم، چي د دي ليکني په دي برخه کي يو وی(لغات) وڅيړم، چي د پښتو خپرونو کي د نورو ويونوپه ځای ناسم او زيات کارول کيږي٠ زه په پښتو کي نوښت ښه بولم، خو دا نوم په دي حالت کي بايد هغه تري جوته کيدوني يا تري د جوته کيدو موخه جوته کړي٠

غبرګ په هندسه کي :

په هندسه کي دوه کرښي، چي څنګ په څنګ داسي وځغلي، چي سره غوڅي نه کړي او که غواړی، چي ناپای کي سره غوڅوي دا کرښي (خطونه) غبرګي بلل کيږي٠ موږ دا په نورو ژبو پارالل، يا موازي بللي٠

غبرګوني:

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

که دوه کوچنیان د یوه موره په همغه وخت کی پیدا شي غبرګونی وي، چې په پاړسي کی ورته دوګانه وایي ۰ دا کیدی شي په پښتو کې دوه ګوني ، درې ګوني او داسی نور وبولو ۰

که چیرې څوک یو بل چا ته څه ووايي، نو دا وینا لوریزه وي(طرف لري) یو څه یا یو چا ته مخامخ وي، که بل څوک وغواړي، چی د دې خبرې په هکله څه وايي دا خبره به یا همغه لوریزه وي، چی وایو سپین د زیړ د خبرې په غبرګون کی وویل:

زیړ به یا د سپین خبرې سره غبرګ څه ویلي وي یانی همغه لوریزه به وي او یا به یی د دۀ خبره ورغبرګه کړي وي، چې غبرګه به وي، خو مخامخ لوریزه(په ضد یا که غواړی برعکس)۰

که چیری په کوم کور کی پلار څه ووايي او د دۀ ځوي په دی اند نه وي او په مخامخ (ضد) یی څه ووایی نو دا مشر بیا دی کشر ته وایی، چی خبره مه راغبرګه وه۰

که ووایو، چی د سپین د خبرې سره زیړ خبره غبره کړه، یانی دا غبرګه همغه لوریزه ده۰

زه تراوسه په دې نه پوهیږم، غبرګون به هندارونه یا انعکاس وي او که د چا ،څه یا د چا د خبرې په هکله به وي او که څنګه؟

که موخه ترې انعکاس وي، نو انعکاس اړيین نه دی، چی غبرګ دې وي.

کا د ،،غبرګون،، په ځای په ډېره بخښنه ،،کړنګون،، هم ووایو همدا به ترې و پوهیږو، چ څه له غبرګون پوهیږو.

موږ لرو چې سپین د برګ د خبرو په هکله وویل:....،نوبیا غبرګون ته څه اړتیا ده.

موږوایوچې ژبې سره غبرګې پیدا دي او هغه څه چې په نورو ژبو کې څنګه کارولکیږي، په پښتوکې هم همداسې ده، نوراځی،چې د ،،غبرګون،، په ځای په ،، هکله،،بسیا وکړو.

د لا نورې روښانه ونې له پاره لاندې پوښتنه ځوابوو:

ایا د غبرګون داسې کارونه، چې زموږ ژورنالستان یې کاروي اړینه ده او که نه؟

د ښه لاس ته راوړنې له پاره موږدا د غبرګون کارونه په څو غونډالوکې روښانه کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تکرار به ولري، خو د ښه پوهیدلوله پاره ښه دی، چې وښایودا د لیکوالان یو ذوق او د ژبې ناسمون دئ او که د ژبې اړتیا.

لومړئ بیلګه:

ترمپ وویل، چې افغانستان کې د سولې له پاره باید لارې چارې وکتل شي.

د ژورنالستان لیکنه به وي:

غني د ترمپ د خبرو په غرګونکې وویل، چې په افغانستان کې سوله اړینه ده.

یا

غني د ترمپ د خبرو په غرګونکې وویل، چې په افغانستان کې د سولې کیلي د پاکستان سره ده.

سم یي:

غني د ترمپ د خبروپه هکله وویل،چې ....

دویمه بیلګه:

ترمپ وویل، چې د افغانستان جګړه کې د پاکستان ښکیلتیا باید له پامه ونه غورزولشي.

غني د ترمپ د خبرو په غبرګونکې وویل، چې د جګرې بنسټیز مسؤلیت د پاکستان په غاړه دئ.

سم یې:

یو: غني د ترمپ د خبروپه هکله وویل، چې ....

دوه: غني د ترمپ د خبروپه په ملاتړ وویل، چې ....

درې: غني د ترمپ د خبروپه مخامخ وویل، چې ....

بیلګه: ،،وسلوالو طالبانو په دې اړه تر اوسه غبرګون نه دی ښوولی.،،

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غبرګون په ځای که داسې ولیکو: ،، دا چې په دې برید کې ولسي وګړو ته زیان رسیدلی او که نه چاروا‌کو په دې اړه (په دې هکله، په دې باره (درې ده؟) لا تر اوسه څه نه دي ویلي.،،

دا پورته ویونه لرو، چې هغه بنستیزه موخه روښانه کوي، نو دې غبرګون یا ګړنګون اویا بل څه باندې ولې خپله ژبه تخریب کړو.

بیا: په هرصورت دا د غبرګون وي کارونه په داسې غونډالو کې ناسم او سم ناسم دی.

سلمه او نه سلنه:

ډېر درانه اسوشیتد پروفیسور لیوال صاحب!

هیله ده، چې زما سلا مونه او نیکي هیلې به ومنې. باور وکړه، چې هیڅ مې زړه نه غواړې ستا له ارزښته ډک وخت ونیسم، خو زما زړه غواړي دا زما لیکني – که څه هم په ن ج ونو کې خواره شوي – تاسو ته هم وښایم، په دې هیله ، چې د وخت د پیداکیدو سره لږ پام ورته راواړوې، خو دومره بیړه مې هم نه ده.

ما د اوبلن په هکله هغه وخت د پښتو نصاب لیکونکو سره هم خبرې وکړې، خو هغوې ته دا اوبلن - بې له کومژبنیزیا سم اندیزدلیله - ښه برېښیده.

د سلنې په هکله هم داسې لږ څه.

یو څه چې یو ځل ناسم ورځني شي، بیایې سمول هم ډېر ستونځمن وي.

دا له لارې وتل زما د پاره زورونه ده. داسې لوستنه چې منځ ته راغلې له اته کاله زیات نه کیږي او کوم یو لیکونکي رامنځ ته کړې، بې له دې چې په کوم دلیل یې ودانه کړې وي. تر اوسه موږ د داسې سلنې سره مخامخ نه وو.

ګرانو لیکوالانو!

دا ۱۰۰ همداسې یو ګڼ یا عدد دی لکه ۱۰۰۰، ۱۲۱، ۲۰۳ یا ۶۸او نه کوم ګڼ د ځانګړو بیلو خویونو سره.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په سلو کې شمیرنه د ۶۸ یا د ۱۲۵ګنونو سره هم کیږي، چې بیا یې په اته شپیتم او یا په یوسلو پینځه ویښتم کې شمیرنه بولو. نوله دوي ښځه دېرش به بیا هم باید دېرس اته شپیتنه او همداسې دېرش یوسل اوپنځه وېشتنه بولوکه څنګه؟

که دا لاندې

$$\frac{30}{100} = \frac{3}{10} \cong \frac{1}{3}$$

له کینې و ښی لور ته: ۳۰ سلنه لولو، نو دا منځ کې هم باید درې لسنه ولولو او همداسې یو درینه.

همداسې

$$\frac{230}{1000} = \frac{23}{100} \cong \frac{2}{10}$$

دلته هم باید دوه سوه دېرش زرنه ،درویشت سلنه اودوه لسنه ولولو او

$$\frac{3}{8}, \quad \frac{5}{21}, \quad \frac{37}{121}$$

په پورته کې هم باید درې اتنه، پنځه یوویشتنه او اوه دېرش یو سل یوویشتنه وویل شي.

که داسې نه وي، نو ګرانو هیوادوالو باور وکړی، چې دا دېرش سلنه نه ده، دا دېرش سلمه ده، لکه دا نور هم - نه نه ده او -مه ده.

ګورو، چې یو ناسم څه ژبې ته ساده ننوځي او ترې را وتل یې بیا پوره ستونځمن کار دی.

که موږ هرڅه لیکو، باید په دلایلو او سم اند ودان وي، یعني نوي څه. یو څه که زموږ لپاره نابلد وي او پرې پوهیدنه باندې یې شک ولرو، هغه دې بیا نه کاروو. داسې ویل کیږي، چې داسې کارونه باید دولتي څلوردیوالی کې وشي، خو ...

<u>پایونه: یا به ټول - مه په -نه اړوو او یا به د سلمې له پاره له سلنې ښځه - چې دېره ناسمه، د پیدابښت سره تیري، توکلي، بې سم انده اوله لارې وتلې ده او په شنه زور مو منځ ته روړی - تیریږو.</u>

<u>دېرش سلمه او نه دېرشسلنه!</u>

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

،، ئ ،، ته اړتیا شته او که په پښتو تپل شوې.

په خواشینۍ باید ووایم، چې زه په گرامر، چې اسم، فعل،صفت یا ستاین نوم اوکه نور څه شیان دي نه پوهیږم. خو بیا هم گومانمې دی،چې پهژبهپوهیږم او د ژبلاربسره سمیي کوم.

راځم خپلې موخې ته او هغه دا ،،ئ ،، ده

دا (ئ) په پښتو تپل شوې اوهیله ده، چې ددې د کاروني څخ ځانونه وژغورو.

ولې؟

دا ،، ئ ،، همداسې ویلکیږي، لکه ،، ی ،، نوبیا ولې دا ،، ئ ،،.

ځني وایي، چې دا یوه د فعل اودا بل د نوم له پاره ده، خود صفت له پاره هم بله په کې نه شته.

دا به منو، چې داسي. پوښتنه موداده، چې ایا په دې نورویيگانو کې داسي نه ده؟ ، هغه په اسم، فعل اوصفت کې نه راځي؟

که راځي،نو د هغوله پاره بیا ولې نورې ییگانې نه لیکل کیږي؟

که داسي محته لاړ شو، نوکومانمې دی، چې موږبه بیا په پښتو کې شل یا ځلرویشت ییگانې ولرو.

پښتو به لهستونځو نه ډکوو.

د ډېر درانه استاد غظنفر لیکنې باندې

داکتر ماخان،، میږی،، شینواري د ۲۰۱۲ ز.ک. د مای نهم. بن المان

،، تل تر تله،،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما د پورته سرليک لاندې د Sunday, 05.06.2012, 11:51am (GMT) د استاد غضنفر يوه ليکنه ولوستله او زه يې هم دې ته را وهڅولم، چې له دې امله خپل اند، د ګرانو لوستونکو سره ګډ کړم.

زه ژبپوه نه يم، خو بيا هم زما په اند په ژبه پوه يم. زه په ګرامر، چې قيد، ضمير او داسې نور څه دی؟ نه پوهيږم، خو ليکنه ، زما په اند، د ژبليک - او وينې دود سره سمه کوم. پوهيږو، چې ګرامر له ژبې راوستل شوی يا په ژبه شته قوانين د ګرامر له لارې روښانه کيږي او نومول يا بلل کيږي.

زما موخه دا نه ده، چې څه ليکم ، دا دې سم وي يعنې دا دې سم انديز(منطقي) وي ، خو په يوه څه خبرې اترې پخپله يو ښه څه منځ ته راولي او اندونه سره نږدې کوي. زه له ډيرو کلونو راپه دې خوا د ژباړې سره لاس او ګريوان يم، نو داسې ليکنې سړی څه نا څه د ژبو د لارو يا اصولو سره بلدوي او دا د ژباړې څرنګوالی هم سړي ته لا روښانه کوي. ما چې په ليکنو کې د ،، تر ،، وی يا لغات وليد، نو زړه مې شو، چې په ،، تر،، څه وليکم. له دې امله د استاد غضنفر څخه ډېره مننه، چې د ،، تل تر تله،، له امله يې دې ليکنې ته راوه هڅولم.

ما د ،، تر،، په هکله ليکنه کړې، نور څه پرې نه ليکم(زما د پرېپوزيشنونو کتاب په کتابتون کوم کې کتل کيدی شي)، راځم دې خپلې موخې ته.

راځئ چې د ا د ،، تر ،، ترن وی يا پرېپوزېشن بيا هم وڅيړو، چې څنګه کارول کيږي. ،،تر،، چې کاروو، نو دا به په اړيينه توګه يوه پوله لري که دا د اوږدوالي واټن يا د.وخت واټن يا همداسې د ځای واټن پوله. يا د يو بل څه يا بل کوم يوون(واحد) وا ټن پوله وي.

يعنې دا څه؟

موږ وايو: له کابله تر جلالاباده. دا که پوره وليکو، نو داسې به وي: له کابل څخه تر جلالاباد پورې. يعنې کابل پيل دی او جلالاباد پای يا پوله ده.

پوښتنه مو هم همداسې ده.

پوښتنه: دا سرک له کومه ځايه (څخه) تر کومه ځايه (پورې) پوښ دی؟

دا سرک له هسکې مينې تر چونۍ (پورې) پوښ دی.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورو تر کومه ځایه یوه پوله ټاکل دي او ،،پورې،، هم پوله په ګوته کوي.

که ووایو: زه هسکې مینې ته خم او سپینګل له ما وپوښتي، چې ته هلته تر کومې ورځې پاتیږې؟

که زه ورته ووایم، چې تر شپږم(پنجشنبې) پورې، نو دلته هم کومه ورځ د پولې پوښتنه ده او ځوا ب يې هم پوله ده ....

که ووایو: د سپینګل کورنی له لمسي تر نیکه زړور کسان دي یعنې له لمسي څخه نیولې تر نیکه پورې زړور خلک وو یا دي، نو ګورو ، چې نیکه پوله ده (تر نیکه پورې؟؟؟؟).

اوس راځو ،، تر تله،، ، ،، تل تر تل،، او ،، د تل لپاره،، ته. دا ټول په هغه خپل اړوند ځای کې ټیک دي او باید هم همداسې وي.

دلته هم دا یواځې په جملو روښانه کوو.

،،د... لپاره،،: زه د لسو ورځو لپاره کابل ته ځم. زه د تل لپاره په المان کې پاتیږم یعنې د ژوند ترپای.

ګورو چې دلته هم ،،تر،، بیا پوله په ګوته کوي. زه په یوه وخت کې د تل لپاره له دې نړۍ ځم.

ترتله: زه دا اند لرم او زه به تر تل پورې (او هغه بل يې ،، د تل لپاره) په دې اند پاتې شم.

زه نن کابل ته ځم او هلته د جون تر ۱۴ پورې پاتیږي. ... هلته تر ... پاتیږم. د درې ټکو په ځای که تل راوړو، نو هم ټیک دی.

رحمان با با وایي: ،، تل تر تله برقرار دی رب زما،،

یعنې رب له تل څخه برقرار دی او تر تله پورې برقرار دی.

استاد غظنفر لیکي:
،،که څوک د متوفي په اړه ولیکي چې : هغه له موږ د تل لپاره لاړ ؛ دلته يې نه (تل) او نه هغه د کلاسیکو اثارو عبارتونه معادل دي. ځینې خلک (د تل په مخه) عبارت

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

استعمالوي چې شاید (د تل لپاره) تر ګردو نږدې معادل وي. موږ ویلای شو چې : هغه له موږ د تل په مخه لاړ.

(تل) ډېره لنډه، یوه سیلابي کلمه ده خو د ابدیت لویه معنا پکې نغښتې ده. په همدې وجه ډېر ځله لیکونکي د هغې ترمعنوي (ماخان: د معنوي اثر لاندې ...)اثر لاندې راشي او یو څه نور توري ورسره زیات کړي چې په صورت کې یې هم د محتوا قوت پیدا شي.
پخوانو چې (تر تله) جمع کړی او (تر تلو) یې بللی دی، یا یې د (تر تله) په ځای (تل تر تله) راوړی دی، وجه یې همدا د ټینګار غوښتنه ده.،،

هر څه چې پیل لري، هغه پای لري او همداسې هرڅه چې پای لري هغه پیل هم لري.

دا داسې کیدی شي چې ورسره ونه ویل شي، خو همداسې ده، لکه: زه تر... دلته پاتې یم، نو ګورو، چې دایو پیل لري. که ووایو، چې تر تله، نودا به هم یو پیل ولري، چې ددې له پاره بیا رحمان بابا لیکي: ،،تل تر تله،،

زموږژبپوهان، چې ما یې په هکله له څوتنو اوغوره تنوسره خبرې کړي، هغوي هم د استاد غظنفر په اند دي، خوزما په اند دا زموږد سم اند سره سر نه لږوي، چې د پای سره پیل باید مل وي، ګه ور سره وویل شي اوکه نه او همداسې په ځټ.

که د چا ژوندواټن غواړوولیکو، نودا داسې لیکو:

سپین د ژوند واټن: له پنځم د وري ۱۳۴۰ څخه تر اتم د جوزا ۱۳۸۰ پورې

دا پورته کړی شوبې له ،، له،، هم ولیکو:

پنځم د ورې ۱۳۴۰ تر اتم د جوزا ۱۳۸۰

موږکړی شو، چې همداسې ولیکو: تل تر تله. دلته مو هغه ټاکلی وخت په ګوته نه کړ، خو هغه ورسره شته او دا وخت ،، تل،، دی.

نو د رحمان بابا د شعر موخه هم له تل څخه دئ او هغه تر تله پورې دی.

لنډ : له تل څخه برقراردئ رب زما او ترتله برقراردی رب زما.

تل تر تله برقرار دئ رب زما.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: که پای یې تل وي، نو پیل به یې هم تل وي یا په ځنډ: چې پیل یې تل دی،نوپای یې هم تل دی.

لنډ: رب تل شته او تل به وي. یا

رب له تل څخه تر تله برقرار دی.

دریمه برخه

په نورو ژبو کې شته اوپښتو انډول یې

په دې برخه کې ځنې ورځنې څه، چې په نوروژبو شته او موږ یې لا تراوسه انډول نه دی پیدا کړي.

زه خو په دې اندیم، چې زه څه لیکم، هغه دې هرومروسم وي، ځکه چې زه د همدومره لیکنې د فکرتوان لرم. زما په اند زه هڅیدلی یم، چې څه لیکم، په هغې سره پوهیږو.

ژبې سوچه کیدی نه شي، خوزه هم هغه ویونه کاروم، چې تراوسه د پښتو د خوب کټ لاندې پراته وي، خوهغه ماته سم برېښي، ځکه داسې نه دي، لکه بهیدونکي، چې په پوره نسمه توکه اوبلن وبولم اویا ستاندارد ته کچه ووایم.

زما د لیکنو په هکله ستاسود کړنو او مخامخکړنو (دا بیا د دې وی یعنې ،،مخامخکړنو،، د لومړي ځل له پاره کارونه ده، خو موخه ترې پوهیدل کیږي) هیله هم لرم.

زه ستاسومخامخکړنو ته درناوی لرم اوخپلې کړنې به ورسره هرومروسموم.

لنډ: څه مودې پیداښتي نومونو ته باید په پښتوکې انډول ولرو اودا لرو، د لږو ځانګړنو سره:

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه نومونه نه جوړوم. زه کوم د بلې ژبې وی، چې کاروم، هغې ته په پښتو کې اندول لټوم او دا تل د زياتوله پاره لرو. زه نومونه نه پيدا کوم، زه هغه لرلې نومونه ګرانولوستونکو ته مخکې ږدم.

ځنې ليکوالان وايي،چې دې د ...ژبې وی ... ته څه ووايو؟

دا بايد وڅيړو، چې هغه وی يې پيدا کړو، لکه، چې زموږ د ليک لوست ژبه کې زموږمشرانود مايع له پاره خپل اندول نوم نه وو کارولی، نودا يې ورته غوښتل پيدا کړي، خو اندول يې پيدانه کړ او ناسم اندول يې ورته وټاکه.

دا ولې؟

دا ځکه چې دوی دې ته فکر نه وو کړی اويا يې فکرنه شوکولی، چې مايع څه شی دئ.

دوي دې ته پام نه دئ کړی، چې مايع يو خوي دئ او دا خوي د تنونو يا شيانو يوټولګی جوړوي يعنې ټول هغه څه ته مايع وايي، چې بهيږي، دا دی، بې له دې چې نورمخ ته ولاړ شو، د مايع اندول پښتو مو وکاراوه يعنې بيهدونکي.

پوهنيز نومونه:

په پوهنه کې نومونه - په ځانګړې توګه شميرپوهنه او ځمکګچپوهنه کې - يواځني دي يا يويواځني دي، دا په دې مانا چې هر نوم يوه او تيک يوه څيره په ګوته کوي او هره څيره يو او تيک يو نوم لري. نومونه څوک په خوښه – چې څه يې زړه غواړي - نه شي ټالکل.

بيلګه: مستطيل ته به نو په پښتوڅه ووايو؟
په مستطيل نه پوهيدم، نودابه په بله ژبه کې ګورم. انګريزي اوالماني کې ورته rectangle and Rechteck وايي، نو له دې امله په پښتو کې – که دا سم وژباړو او دا چې څيرې دي، نو له دې امله ښځينه نومونه دي – ولاړګوډئ او يا کټمټ ولاړکونجی بلل کيږي، چې هرڅه ترې پوهيدل کيږي اوبل نوم ورته نه ټاکل کيږي يا نه ټاکل کيدی شي. دا چې سخت، نابلد او يا بل څه ډول دئ، دا کوم بنديز نه دئ، دا همداسې دئ اوبس.

ايا هغه څه چې په نوروژبوکې شته زموږ په ژبه کې هم اندول لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو.
نو ولې موږ ځنو شیانو یا ویونو ته په پښتو کې نومونه نه لرو؟
دا ځکه چې موږ په نوروژبویا نه پوهیږو او یا مو پام ورته نشته یا یې له پامه غورځوو.

هغه نومونه اوخویونه،چې په پښتوکې تراوسه ورته د چا نه وي پام شوی، نو زموږ پښتانه پیداښتي ده، چې هغو ته نومونه پیداکړي، خو ستونځه په دې دوي ورته نوم پیداکوي اودا سمه نه ده،ځکه چې پهکې تیروځي.
د هر څه له پاره، چې په بله ژبه کې نوم وي، نوپه پښتوکې هم ورته انډول شته، خودا چې موږ په نورو ژبونه پوهیږواویا زیات وخت دا نومونه له هغه چاپښولکیږي، چې په کومه دباندنۍ ژبه نه پوهیږي، چې له هغې څخه یې راواخلي اوکه غواړی، راوژباړي او یا لږتر لږه له هغه چا وپوښتي اوخبرې ته یې غوږکیږدي، چې په یوه دباندنۍ ژبه پوهیږي.

Reflexionانعکاس یا(بیرته) راګرځیدنه

ازانګه (انګیزه، انګازه): زما په اند به دا ،، د ازانګې به موخه ترې همغه د عربي ژبې انعکاس وي، چې په خلکو کې یې انعکاس ښه وي، یعنې دلته به ازانګه د انعکاس لپاره کارول شوې وي. دا ځکه وایم، چې داسې یو څه مې زموږد خورا درانه لیکوال ژورنالست، څیرونکي ښاغلي رفیع څخه اوریدلي(خداي(ج) دې وکړې چې دا مې ناسمي نه وي کړي او کومه ناسم پوهیدنه زما لخوا دلته نه وي رامنځ ته شوي، زه مخ له مخه د ښاغلي پوه څیرونکي رفیع صاحب څخه ډېره بخښنه غواړم ، په هر صورت زموږ د خبرو اترو موخه دا ،، ازانګه،، ده.

راځۍ، چې له هر څه د مخه (د هرڅه له مخه مې لیکلی وو، خو د دې لیکنې سره مې له هر څه د مخه کړ) په انعکاس ځانونه وپوهو، د زبپوهنې او فزیکي لار(قانون) له مخې.

که موږله کوټې په رڼا ورځ راووځو، نود لمر وړانګې چې په رڼه برېښنده شیانو ولویږي، هغه بیرته راګرځي اوسترګې موبرېښوي. کوږ هلته په کلي کې نه وایو، د لمرانعکاس یا رفلکشن مو سترګې راوبربښولې، موږ وایو، چې د لمر رڼا بیرته راوګزیده او زموږ سترګې یې وبربښولې. دا په دې مانا، چې دا رڼا په یو شي ، چې بیا روڼ برېښي لویږي اوبیا بیرته راګرځي. دا بیا په دې مانا چې موږ نو د انعکاس او یا رفلکشن له پاره بیرته راګرځیدنه لرو، همداسې که غونډوسکه په دیوال وولو،هغه هم راګرځي، یا غږ په کوم

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځای کې وکړو، چې هغه بیرته راګرځي. موږ اوس دا تر څیړنې (دا ،، تر،، مې دلته ناسم ولیکه . سم یې د څیړنې اونه تر څیړنې) لاندې نیسو.

نو انعکاس د بیرته راګرځیدنې یا راګرځیدنې لپاره -چې انګریزي یا نوره هم ښه لاتین یې reflexion دی - کارول شوی.

ترهغې، چې زما فکر رسیږي د عربي وی یا لغات ،،انعکاس،، په پښتو کې د درې څه یا ددرې ډولونو لپاره کارول شوی:

که یو څه په هنداره کې بیرته راګرځول کیږي یا راګرځول کیږي (دلته بیرته راګرځول او راګرځولو لپاره زما موخه همغه راګرځول یا راګرځیدل دي، موږ ورسره بیرته وایو، خو زه یې اړین نه بولم. دا به راګرځول وبولو) داهم ا نعکاس بولو.

که په غره کې غږ وکړو او هغه بیرته واورو یعنې راوګرځي، دا هم انعکاس دی، همداسې که یو څه په ولس کې وشي، که ښه وي یا بد دا په خلکو کې خوریږي، چې دا هم انعکاس بلل شوی.

لنډ: انعکاس په هنداره کې، انعکاس په غره کې د یوه څه د غږ انعکاس په ولس کې د یوه څه یا یوې شوې وینا انعکاس.

دا درې نومونې په ټولو ژبو کې په بیلو بیلو نومونو یادیږي. هغه څه چې هنداره کې بیرته راګرځي په الماني کې ورته ،،شپیګلونګ Die Spiegelung،، وایي او دې نورو دوه وو ته اېښو یا اېکو(اکو) Echoوایي، چې لاتین دی موږ په پښتو کې هم د اسې نومونې لرو.

د اخرو دوه وو لپاره انګازه یا انګیزه(؟) کاروو، چې له دې امله پخپله هغه دعربي انعکاس دی او ازانګې یا بل څه نومونې ته اړتیا نه شته او په غره کې د غږ خوریدا هم انګازه یا انګیزه ده، یعنې خورشوی، چې موږ ورته انګې ویله او غږ به مو وکړ، چې انګې انګې یو غږ بل هم راوکړه.

که په هنداره کې یو څه یا یوه څیره (بیرته) راګرځي، نو هغه څه باید ونومو، د عربي انعکاس په ځای. دا په هنداره کې یوه څیره چې (بیرته) راګرځي، وایو چې دا څیره هنداره کیږي. دا چې دا څیره هنداره کیږي، نو دا خو له هندارونې(هنداره کونې) بل څه نه دي، یعنې دا په هنداره یا اینه کې انعکاس هندارونه یا اینونه بولو(هغه ستاسو خوښه هنداره

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوم مو ښه راځي یا پښتو دی او که اینه). یعنې دې انعکاس ته هندارونه یا اینونه وایو. دا د پښتو گرامر په بنسټ سم دئ

نو گرانو لوستونکو!

گورو چې د ازانگه په پښتو کې کومه ترې بله پوهیدنه نه لري، یعنې ازانگه هم دا موږ دلته بللې ا نگازه یا انگیزه(؟) ده، چې په خلکو کې خوریږي، خو که غواړی، دا ازانگه وبولی همخوښه مو، کیدی شي.

،،اېکو یا اېښو یا انگازه یا انگیزه منځ ته راځي، که د غږڅپې داسې په زواک یا قوي وځنډیږي، چې سړی دا غږ بیل بیل د اوریدلاس ته راوړني یا -نتیجې که غواړي د اوریدپایلې په توگه واخستلی یا احساس کړی شي. سره راټول یا سره یوځای شوې رفلکشنونه یا دا بیرته راگرځیدنې(چې عربي کې ورته انعکاس وایي(concentrate شاید، زه په عربي نه پوهیږم)) د اکو یا انگازې یا انگیزې په څیر اوریدل کیږي. د اکو وی یا لغات د یونانې ʼHχώ څخه راغلی یا رانیول شوی دی.،،

که دا په هلمند کې شوې غونډې غږ خلکو ته ورسیږي، نو په خلگو کې خوریدا یې همداسې په پرلپسې ډول منځ ته راځي، چې دا هم همغه د غره په څیر خپله انگیزه په خلکو کې خوروي. له دې امله دا هم انگیزه یا انگازه ده او که ازانگه یې بولی، هم خوښه مو.

لنډ بیا:

لومړی: په په هنداره کې د یوه څه بیرته راگرځیدنه هندارونه بولو او

دویم: په غره کېد غږ بیرته راگرځیدنه انگیزه،انگازه یا ازانگه بولو اوبیا همداسې

دریم: د یوه سیاسي کس وینا، چې اغیز یېد خلکو لهخوا بیرته راگرځي،هغه هم انگازه، انگیزه یا انگازه ده.

جفت او طاق ته په پښتوڅه وایي؟

پوښتنه. ایا موږ پښتو کې د جفت له پاره په دې ورځنی ژبه کې انډول وی لرو او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو: هغه څه، چې دوه کیدی شي، هغې ته عربي جفت وايي، چې پښتو انډول يې جوړه دی.

پیژند: هغه ګڼونه، چې په دوه وېشل کیږي، جوړه ګڼونه دي.

هغه ګڼونه، چې په دوه پوره نه وېشلکیږي، ناجوړه ګڼونه دي.

لومړی:

ایوه یا ییوه چې څوک کوي او یو غویا (غوایی) ولري، نو جوړه ورته پیدا کوي. دا د غویانو جوړه ده، چې بیا سره دا جوړه ځغلي. څوک چې بوټان اخلي، نو د دباندنی اغیزو پرته به جوړه بوټان اخلي. او که په ټاکنو کې سره برابر ځغلي، نو همغه د ییوې او یا ایوې د غویانو په څیر به دا یوه جوړه وي، چې دا جوړه بیا جوړه سره ځغلي. نه لیکو، چې غبرګ سره ځغلي، ځکه چې که جوړه نه وي هم غبرګ کیدی شي او یا غبرګ دي،، ځکه چې ګډ ووټونه یا رایې به نه لري، چې یو بل غوځ کړي.

که یوه نجلۍ او هلک داسې لړېه خوي کې سره نږدې وي، نوکیدی شي چې ووایو: دوي به یوه ښه جوړه وي.

دویم:

د جوړه مخامخ څه بولو؟

عربي یې طاق دی، هغه چې جوړه نه وي یعنې ناجوړه وي، نو ګوروچې پښتو بلل یې ،، ناجوړه،، دی.

راځوشمیرپوهنې ته

ګڼونه : هغه پیداښتي ګڼونه چې په دوه پوره وېشل کیږي، هغو ته جوړه ګڼونه وایو او هغه پیداښتي ګڼونه، چې په دوه پوره نه وېشل کیږي، هغوي ته ناجوړه ګڼونه وایو. ګوره زه ورسره دلته پوره نه لیکم، ځکه چې اړتیا ورته نه شته. پیداښتي ګڼو چې په پیداښتي ګڼ وېشل کیږي او لاس ته راوړنه یې پیداښتي ګڼ وي، نو،، پوره،، ته یې هرومرو اړتیا نه پیښیږي.

جوړه ګڼونه: ۴ و۱۶، ۲۸ ...

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناجوړه ګنونه: ۱۳،۱۵، ۲۷ ....

ستونځوبی

یو پوهان را څخه وپوښتل، چې د ستونځوحل ته څه وایي؟
ما ورته وویل، چې ستونځوبی.
دا نوولي؟

اوس دې نړۍ په هراړخیزه پوهنو کې دومره وده کړې، که څوک، چې څیړني کوي اوپه داسې پرمختتلې ژبه وپوهیږي،نو د هر څه له پاره په پښتو کې هم هغه اړوندوي پیداکولی شي.
لرو: ملګوبي، چې انګریزي یې salt solution دی.
لنډ: زه به د خوي له مخې لکه پورته د ،،اوروبي،، په ځای، چې له اورغورځوني منځ ته راځي یا پایله ده، اوربهیدنه، اوربهیدونکي... وبولم. په مننه

محلول ملحي saltzlösung
حل lösung ، solution

مخامخکړنه (عکس العمل):
دا مي همدااوس فکر ته راغی، چې د یوچا د کړني سره چې څوک غواړې مخامخوالی وښایي، نودا به هرومروزما په اند مخامخکړنه وي.
که غواړۍ، نو د همغه ،،عکس العمل،، سره پاتې کیږو.

په ورځني ژوند کې ، چې ورسره مخامخ کیږو

څنګه یې بولی؟
له الماني څخه ژباړه یې
۱ - پلنې د ربړ پټۍ، چې له ژورې سکاره راپورته کوي:
۲ – په مغازو کې چې تل ګرځي اوشیان له یوه ځای څخه بل ځای ته وړي.
۱ – وړونپټۍ: یعنې یوڅه له کښته پورته وړي.
۲ ـ بهیدنپټۍ: دا تل روانه پټۍ ده، له دې امله بهیږي یعنې بهیدنپټۍ.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پښتوکې د زیاتو ویونو له پاره انډولنه شته یا موږ(زه) نه پرې پوهیږم لکه

معني:

د عربي ،،معنی،، له پاره موږ پښتو نه لرو، نو که پښتو یې ،،مانا،، ولیکو، دا به منو.

همداسې د قطب له پاره هم پښتو انډول نه شته.

داسې ویونه هم باید چې څنګه وي خپلې ژبې ته راواخلو، لکه چې رانیولي مو دي، که لیکندودیې د ځنوله پاره بدل شي،دا په ټولو ژبوکې ورځنی دی.

د بلې ژبې هر څه یا هر وی له پاره، انډول لرو، خودا باید پوهنیز ولټول شي.

داسې خو ما فکرنه کاوه،چې شمیرپوهنه دې داسې سمه په پښتوشي، خودا چې دا نومونه او ویونه ټول پیداښنتي دي، نوزموږژبه هم دا ویونه لري اودا به یواځني وي، دا په دې مانا،چې هر شمیرپوهنیز یا هندسي څه پښتو انډول هم لري.

خوباید په دې اند نه و اوسو، چې ژبه دې سوچه کړو.که زما لیکنې وګورئ، سمې په پښتودي، خودا موږله پیداښنته لرو، نوې مې منځ ته څه نه دي راوړي اوداسې باید ونه شي، ومو کتل، چې څوک په خپله خوښه یوڅه یا یو وی په پښتو کوي، په هغې کې ناسمونونه راځي.

ګرانو هیوادوالو!

موږ پوهیږو، چې پښتو په دولتي څلوردیوالي کې یوه ډیره پخوانۍ نوي، نړدې شپیته کلنه ژبه ده، نو له دې امله یې علمي کول او د ځنو ویو په پښتو کول یا ورته پښتو پیدا کول هم ستونځمن دي. له یوې خوا موږ چې څه زده کړي یعني زموږ ټوله زده کړه هغه په پښتو نه ده او له بلې ژبې مو را اخستې او له بلې خوا په دا بله ژبه مو چې څه زده کړي، هغې هم ډېر ویونو(لغات له عربي رانیولی)، چې موږ یې له دې امله د ډېل ستونځو سره مخامخ کړي یو. زموږ دا نږدې شپیته کاله مخکنیو په پښتو لیکونکو، څه له فارسي رانیولې، هغه په فارسي کې د عربي ویونه یې هم ورسره شاید (یاممکن) کټمټ رااخستلي وي. بله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه دا هم ده، چې هغه عربي نومونه چې موږ يې د پښتو نومونو لپاره کاروو، ايا دا سم دي او که څنگه؟

دا هم بله پوښتنه ده، چې بايد پام ورته وشي.

ايا موږ.پيداېښتې پوهنې په پښتو ليکلی يا پښتوکولی شو؟

په دې هکله اوږدې خبرې نه کوم، لنډ يوڅوبيلگې له تاسوسره شريکوم.

مشبوع به نوڅه وبولو؟

نه پوهيږم، چې له فزيک ، کيمياوکه له بيلوژي به وي،خوداسې مولوستلي:

-- محلول چې نور مواد ځان کې نه شي حل کولی، مشبوع بلل کيږي.

يو څوک چې ډېرخوراک وکړي هم ورته وايي، چې مشبوع شوی اوميږي، چې ډېر واښه وخوري. نو وايو چې ميږه ټنډه شوې .

يو څوک چې نوره مړی نه شي خوړلی، خوموړوي او همداسې نورژوي مړيږي.

کوچنيانو ته هم چې موردېر خواړه ورکړي، راگرځوي يې.

په همدې توگه مو محلول يا حل ،،اوبی،، بللی، نومشبوع ته به څه ووايو؟

لکه چې ژوي مړيږي، خو همداسې يو اوبی هم مړيږي.

داسې وايو: هغه اوبی چې نورڅه ځان کې نه شي اوبی (دا گوره اوبه کولی نه بولو) کولی موړ وي.

مشبوع = موړ

بيا وايم، چې دا بل ډول نه شي بلل کيدی، دا په دې مانا، چې نومونه به نه جوړوو، هغه خپل نومونه به رابرسيره کوو يا له کټلاندې څخه راباسو.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

له شمیرپوهنې څخه یوه بیلګه:

ما خو ټوله شمیرپوهنه په پښتو لیکې، خو بیا به هم یوه بیلګه له تاسو سره ګډه کړم:

دایره، چې د دایرې د منځنې یوه لړه برخه قوس بولو او وتر او قطر لرو.

په پښتو یې:

ګردۍ (موړیې په هسکه مینه کېګردۍبولو)، هغه وړه د ګردي د کړې برخې ته ،، لینده،، وایو.

دایره = ګردۍ

قوس = لینده

وتر : هغه کرښه ده، چې له ګردۍ یوه ټوټه بیلوي، نو دا له دپامله ټوه وونی (ټوټوونی) بولو(بولویې نه،دا ټوټوونی دي).

وتر = ټوټوونی

ټوټه: د ګردۍ هغه هواره، چې ده چې د لیندې او ټوټوونې په منځ کېپرته ده (زه ګورۍ ،، ترمنخ او،، په منځ نې،، نه لیکم)، دا چې ولې؟

دا منځ پربېوزېشن دی او منځتکی نه په ګوته کوي اود ،، تر،، لیکنه خو یې سوچه بوچه ناسمه ده. په دېه هکله دې زما د پربېوزېشنونوکتاب و کتل شي.

قطعه = (ګردۍ) ټوټه

نیمۍ: هغه کرښه چې ګردۍ نیمۍ نو دا به نیموونې نه وي؟

قطر = نیمۍ (اړیین ده چې کرښه ورسره یاده، پوهیږو، چې دا کرښه ده.

ګردۍ برخه: دا د ګردۍ برخه ده، چې د دوه وړانګو او ګردۍلیندې منځ کې پرته ده.

قطاع = ګردۍ برخه

وړانګه خوشعاع ده.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

له فزیک څخه

سیم یا څه، چې برېښنا وړي، نو هغې ته هرومرو ،، (برېښنا) وړونې دي او له دې امله يې برېښنا وړونې يا وړونې بولو

دا د ښوونځې د فزیک نږدې ستره برخه مې پښتو ته را اړولې. په دې هکله مې ليکنې کتلی شی.

دا د ګرانو لوستونکو له پاره يو څه وړاندې کيږي، چې کتل او اندونه سره يو کول نه، سره نږدې کول يې زما هيله ده او نه بل څه.

نومونه يا ويونه بايد پيدا نه شي. هر څه چې په پيداښتي توګه په بله ژبه کې شته، په پښتوکې هم شته.

دوه پوښتنې دي:

لومړی: يو څه ته په پښتو نوم ايښول (دا به د خبرو وي)

دويم: د يوه څه په مانا ځان پوهول (دا بايد وي)

نو که د دې ويونو مانا وليکويعنې مخکتاب، نړيوال جال، ملفون، شميرونی،دا به اړيين وي. دا چې ښنګه يې وبولو، دا بايد په پام نيولشوي وي،چې تخريب په کې نه وي.

بيلګې: بهيدونکوته اوبلن ويل، د سلمې په ځای سلنه ،ستاندارد يا معيار، سطحې، ليول، نيوو په ځای د کچې کارول، چې دا تول دېرناسم دي.

څلورمه برخه

د ژباړې له پاره يوه ننوتنه

دا برخه ځکه دلته په ورزياتوم، ځکه دا هم مرسته کوي، چې ښنګه ويونه يا ليکنې په پښتو موخه ورې وژباړو. په ژباړه کې غوره دي، چې ويونو انډول بللو ته پام وکړو.

سريزه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ هیواد یو وروسته پاتې هیواد دی. د کتابونو له مخې هم کمزوري دی. خپل پوهنیز څه نه لرو، نو د نورو پوهنیزو لیکنو او ادبیاتو ته اړکیږو یا اړ یو.

ما په پښتو ژبه کې د ژباړې په هکله داسې ډېر څه نه دي لوستي، نو ګومان مې دی، چې ډېر اړخیزه لیکنه (ښېرنه راته لږ درنه ښکاري، له دې امله یې ښېرنه نه لیکم) به هم بده نه وي.

زه خپله د ژباړې سره پوره یعنې لږ تر لږه له 1998 کاله راپه دې خوا هره ورځ سر او کا رلرم، له دې امله مې هم په دې کې په هراړخیز ډول فکر کړی، چې د ګرانو لوستونکو سره یې شریکول اړیین بولم. دا به د هغه چا له پاره پوره مرسته وکړي، چې غواړي ژباړو ته ځان چمتوکړي.

له بلې خوا مو په دولتي څلوردیوالی کې ژبه ځوانه ده، نو که د ژباړې اړوند هرڅومره ډېر یا هراړخیز څه ولیکل شي، نامناسب به نه وي. دا چې زما ریښنه شمیرپوهنه ده، نو پیداښتي یاطبیعي ده، چې په دې اړخ به ډېر زور اچول شوی وي او دا راته پوره اړین هم برېښي.

ژباړې ته څه اړتیا شته؟

دنړۍ هراړخیزه وده د نړۍ هیوادونه او قومونه سره نږدې کوي، په منځونو کې یې تجارتي او هم پوهنیزې اړیکې زیاتیږي. د هیوادونو په منځ کې د راکړووړکړو اړیکې زیاتې شوې، نو د تجارت په اړخ کې د تولید د رد او بدل له امله باید د تولیداتو په هکله معلومات یو له بل سره په اړونده ژبو ډېر شي، نو له دې امله ژباړې ته پوره اړتیا پیښیږي.

دانه تنها تجارتي اړیکو کې داسې ده دا په پوهنیزه اړخونو کې هم همداسې ده. په مختلفو هیوادونو کې د پوهنې د مختلفو اړخونو وده مختلفه ده، چې د یوې ژبې څخه و بلې ژبې ته یې اړونه په هر هیواد او هره ژبه کې اړیینه کیږي.

افغانانو په ځانګړې توګه پښتنو ته خو د ژباړې اړتیا بیخي زیاته ده او دا له دې امله، چې موږ په خپله ژبه هیڅ نه لرو، ژبه مو ځوانه ده . له یوې خوا یې وده نه ده کړې او

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنيز ترې رانيوني له پاره څه نه لرو او له بلې خوا مو دا څه چې رانيولي، هغه هم د پرمختتلو ژبو څخه نه دي.

موږ چې څه لرو هغه مو زيات له فارسي رانيولي، چې له يوې خوا په فارسي کې هم په دې هکله ستونځې شته او له بلې خوا مو دا څه چې رااخستي همغه زيات يې په خپله د فارسي نه دي، چې هغوي يې دا زيات له عربي رانيولي په ځانګړې توګه نومونه او خويونه.

د پښتو پوهنيزې لاس ته راوړنې د کومه شوي؟

دا چې هيوادوالو مو د څلوېښت کالو را په دې خوا په جنګ کې تير کړي، نو هراړخيزه د تباهۍ او نابودۍ سره لاس وګريوان يو، نو له دې امله په پوهنيزه اړخ کې کومه لاس ته راوړنه نه شو لرلی. هغه پخوا يا دمخه مو هم د ژبې له مخې کومه وده نه وه.

دا چې موږ ټولې پوهنې له نورو ژبو يعنې فارسي او کله کله له عربي رانيولي، نو نومونه اوخويونه مو کټمټ رااخستي او راته داسې معما غوندې برېښي. که دا نومونه بيا په پښتو کوې، دا بيا يوه معما ده، چې د ډېر عمر خاوندان يې درسره نه مني، دا په ځانګړې توګه په تخنيکي پوهنوکې. ما د علومو اکادمي د شميرپوهنې او فزيک په څانګه کې و پوښتل، چې د،، کري،، معنا په پښتو څه ده، يا کره څه شي دی، نو ټولو ويل، چې لکه د ځمکې کره. يوه ورځ يو ملا راغی، لږ داسې په عربي راته پوه برېښيده. ما د کرې د معنا ترې وپوښتل، هغه سملاسي وويل، چې غونډوسکه يا توپ. که ګوګل ته فوټبال په انګرېزي ورکړی، نو کرته القدم معنا درکوي، خو که په ښوونځې کې ښوونکو ته هم دا ووايې لمړی درپورې خاندي او بيا درته وايي، چې موږ د کرې سره بلد يو. دوي يې درسره نه مني، ځکه چې دوی ته غوندوسکه يو بې معنا څه برېښي او فکر کوي، چې کره خو يو غټ څه بايد وي، نو غونډوسکه په شميرپوهنه کې څه غواړي.

که شميرپوهنې ته يو ځغلند پام وکړو، وبه ګورو، چې پښتو په کې خورا کمه ليدل کيږي.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ له عدد، جمعي تفريق نيولي تر خط او داېرې پورې ټول داسې دپښتو نومونه نه دي راوړي يا نه دي کارولي، که څه هم دا نومونه په پښتو کې همغه له پيداښته لرو.

د ژباړې لاندې څه پوهيږو؟

په ژبپوهنه کې د ژباړې لاندې سرې له يوې خوا (ليکل شوي) کره شوي ليکنه له وتونژبې (ترې ژباړ ژبې) په يوه موخه ژبه (پرې ژباړژبې) اړول يا ښه يې ژباړل دي، دا ژباړه يا ترجمه بلل کيږي له بلې خوا د دې لاندې سرې د دې کړنې يا کار نتيجه پوهيږو.

ژباړې د ژباړې له پاره دومره وخت نه لري چې هر لغات په دکشنري کې بيا بيا وګوري او د يوې بلې ژبې سره يې پرتله کړی شي.

زه چې کله د يوه لغات په ژباړه کې ستونځې وګورم، نو بيا يې د بلې ژبې سره پرتله کوم، که د بلې ژبې سره زياته بلدتيا هم ونه لرم، خو هغې موخې ته په کې رسيدی شم.

ژباړې کې يو څه چې له وتونژبې څخه وموخه ژبې ته اړولکيږي، نه دا چې خونديونه او موخه يې په موخه ژبه بايد بيرته ورکړل شي، بلکه د موخه ژبې د خلکو کلتور او کړو وړوته هم په کې پام بايد شتون ولري. دا ژباړه يو په يو د وتونژبې اړول په موخه ژبه نه دي، چې له ژباړې څخه مخ ته بيول کيږي. دا د پرديو يا په بل اړخ د پردې کلتور څخه د خپل کلتور په پام کې نيولو سره کيږي.

ټيکټاک يا ښه سمه ژباړه کومه ده؟

لومړي اړي يا اصلي پوښتنه دا نه ده، چې ټيټاک ژباړه کومه ده؟

اصلي پوښتنه په ختِه کې دا ده چې،، داسې يو څه يعنې ټيټاک ژباړه شته؟،،.

داسې يوه پوښتنه ساده ځوابوو او وايو، چې نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه ټيکټاک ژباړه به يوه سمه ژباړه وي، کومه چې د ذهني ارزونې له مخې(د ليدونکي په سترګو) داسې برېښي، چې ټيکټاک به وي.

که څېړې تاسو د مختلفو کسانو ژباړې وګورئ، نو کټمټ به نه وي. ښه ژباړه به هغه وي، چې د وتونژبې (ترې ژباړې ژبې) خونديونې موخه په موخه ژبه (پرې ژباړې ژبې) کې بيرته ورکړ شوې وي. بيا هم د مشتري له پاره هغه ښه ژباړه ده، چې د هغه خوښه شي.

دا پوښتنه بيا هم رامنځ ته کوو، چې مشتري د ژباړې څخه څه غواړي؟

ښه ژباړه. دا نو کومه ده؟

دا هغه ژباړه ده، چې د وتونمتن يا وتونخونديونې ټولې برخې اصل ته وفادار بيرته ورکړ شي يعني په موخه ژبه کې بايد خوندي وي.

د ليکونکي د فکري توان خونديونه بايد پوره په موخه ژبه کې ورکړ شوی وي، بې له کومې ښکلاينې او يا محدودونې، فشار او يا توګنې.

دا بايد د ليکونکي موخه لور د بنسټ په توګه ولري.

دا بايد طبيعي، ساده پوهوړ ليکل شوې وي لکه اصل.

د ژباړې دنده:

له دې د مخه چې ژباړې ته راځم، د ژباړې او ژباړو موسسو غوره والي او د دندو جديت ته راځم.

د ژباړو دنده لړ تر لړه دا هم بايد وي، چې ځنې ناسم نومول شوي شيانو ته د سمې نومونې لارې چارې و لټوي. د بيلګې په توګه که يو ژباړی د ،، ستاندارد،، نوم سره مخاخ کيده، نو دا دې ،، کچه،، نه بولې، ژباړی بايد د نومونو په معنا پوره واک ولري.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو ته د ژباړو دنده له دي درنه ده، لکه چي دوي ورته فکر کوي، ځکه چي زموږ ژبه باید په ژباړه تکیه وکړي، بله لار مو نه شته. خپل څه نه لرو، هغه څه چي باید ولرو، هغه باید ژباړې وي، یا که لیکني وي، نو هغه هم باید د پرمختللو ژبو راتولي شوي لیکني وي. هغه مؤسسې، چي د ژباړو درنده دنده یې په غاړه اخستې ډېر مسئولیت لري، چي اړتیا سره سم ژباړو ته پامرنه وکړي او زما په اند دا دژباړې موسسې باید د ښه ژباړو له امله د دولت له خوا ملاتړ شي او د نورو پوهنیزو موسسو په څنګ کي اقتصادي ملاتړ شي، ځکه چي موږ په ژباړو ولاړ قوم یو، ژبه مو باید د اړتیا سره سمه وده وکړي او دا د ژباړې له لارې شوني دي.

نه دا چي یو مسلک خومره غوره دی، بلکه په توليزه توګه ژباړه څومره غوره او مهمه ده. د پوهنيزو څيړنو له پاره يواځنۍ لار دا ده، چي د ژباړو له لارې کتابونه زموږ ولس ته وړاندې کړو، هغه څوک ، چي پوهنيزې څيړني کوي، دا بې له دباندنۍ پرمختللي ژبې د ښه پوهيدو له امله ناشونې ده او پسې لار يې د ډېرو کتابونو ژباړه ده..

د ژباړې مؤسسو او همداسې د ژباړي مسئولیتونه زیات دی، چي ولس ته ښه او سمه ژباړه وړاندې کړي.

ژباړې باید څوک وي؟

ژباړونکي باید مسلکي خلک وي، ژباړي څو کاله په دې برخه کې باید د پوهنتون څخه وتلي کسان وي، چي دامسلک يعني ژباړه يې لوستلى وى. دا د ډيپلوم ژباړي، په ژبه کې وارد دي او په دواړو ژبو برلاسي لري.

زموږ ډیاره ژباړي باید لړ تر لړه هغه کسان وي، چي په موخه ژبه اووتون ژبه ښه پوه وي او د مسلکي ژباړې په مسلک بایدښه برلاسى وي.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو ډوله ژباړه شتون لري؟

که په شډله توګه يې ووايو دوه ډوله ژباړه شتون لري. يوه يې د ادبياتو - او بله تخنيکي ژباړه ده، چې دواړه زيات په ژبه بلديدو ته اړتيا لري، دومره توپير لري، چې تخنيکي ژباړه ټکي په ټکي (موخه داده، چې هرلغات بايد وژباړل شي) بې ځانګړي پام څخه موخه ژبې ته اړول کيږي. تخنيکي ژباړه اړتيا نه لري، چې لوستونکو باندې روحي اغيز ولري او ځان ته يې راکاږي، بلکه يو ټاکلي معلومات وړاندې کوي.

د ادبياتو ژباړه کې هم بايد هغه ښکلا او راکښنه شته وي اوپه لوستونکو همداسې اغيز ولري، لکه وتونژبه کې چې شتون لري.

د ژباړې غوره والي.

ګرانو هيوادووالو. زه د ژباړې د اهميت څخه چې غږيږم، کله، کله يا زيات وخت نومونو ته راځم، ځکه چې موږ ډېر څه په ځپله ژبه نه دي نومولي، نو دا څه سره چې سر او کار لرو په پښتو راڅخه نوميږي يا نور هم ښه راڅخه بلل کيږي، ځکه چې نومونه شته. زه په دې ټينګار نه کوم، چې دا زما نومونه دي سم وي، خوزه وايم، چې دازما نومونه نه ده، بلکه دازه يې چې څنګه بولم راته ورځني نه دي، مګر د ولې له پاره يې دليل راوړم.

موږ دوه ډوله ليکنې لرو.

لمړي پخپله په يوه موضوع خبرې کول او دويم د بل خبرې له بلې ژبې رااحستل دي.

که يو څه پخپله ليکو، نو نور ،، ترې رانيونو،، (مؤخذون٠ (عربي لغات دی، خدای(ج) دې وکړي چې سم مې ليکلی وي، خو د سمی جوګه يې نه يم)). يې داسې رانيسو، چې څه ترې پوهيدلي يو او ممکن هغه د بل ليکونکي موخه په کې نه وي راغلي، د سمون او ناسمون له پاره يې جوګه يو، مګر څه چې ژباړو، هغه د هغه د

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخه ورې ژبې يا د ترې ژباړې ژبې د ليکونکې کار دی، موږ يې خونديونې ته د تغير اجازه نه لرو.

لږ ورزياتونه:

دا لاندې غزونه به لږتکرار وياولړبه له خپله ځايهوروسته راځي، خوسره له دېغواړمدا تاسوګرانولوستونکو ته وړاندې کړم.

ګرانو هيوادوالو! موږ پوهيږو، چې پښتو په دولتې ځلورديوالې کې يوه ډيره پخوانۍ نوې، نږدې شپيته کلنه ژبه ده، نو له دې امله يې علمې کول او د ځنو ويو په پښتو کول يا ورته پښتو پيدا کول هم ستونځمن دې. له يوې خوا موږ چې څه زده کړي يعنې زموږ تولنه زده کړه هغه په پښتو نه ده او له بلې ژبې مو را اخستې او له بلې خوا په دا بله ژبه مو چې څه زده کړي، هغې هم ډېر ويونو(لغات له عربي رانيولی)، چې موږ يې له دې امله د ډېل ستونځو سره مخامخ کړې يو. زموږ دا نږدې شپيته کاله مخکنيو په پښتو ليکونکو، څه له فارسي رانيولې، هغه په فارسي کې د عربي ويونه يې هم ورسره شايد (ياممکن) کتمت رااخستلې وې. بله پوښتنه دا هم ده، چې هغه عربي نومونه چې موږ يې د پښتو نومونو لپاره کاروو، ايا دا سم دي او که څنګه؟ دا هم بله پوښتنه ده، چې پام ورته وشي

زه له ډيرو کلونو راپه دې خوا د ژباړې سره لاس او ګريوان يم، نو داسې ليکنې سرې څه نا څه د ژباړې د اصولو سره بلدوې او دا د ژباړې څرنګوالی هم سرې ته لا روښانه کيږي.

که ژباړه کوو، نو بايد په ترې ژباړه ژبې (وتونژبې)هر وی يا هر څه وژباړل شي يواځې پرې ژباړه ژبې (موخه ژبې) ګرامر يا ليکندود سره بايد سم وي.

په ژبه کې ښکلی وې او ښه يا بد وې يا لغات نه شته. دا چې ژبه د انسانانو ده ، نو نا ښکلې او د هرچا د خوند سره سم به همغهسې ويونه هم لرې.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژبو پيدا ښنت، چي غبرګي پيدا شوي:

زه د ژبو د پيداښنت څخه چي غږېږم، موخه ورڅخه د ژبو تاريخي منځ ته راتګ نه ديبلکه دا د نړی ژبې چي منځ ته راغلي يو د بل سره غبرګي - په همغه وخت يا يوپه بل پسي - د همغو يا ورته ستونځو په هکله منځ ته راغلي. د ژبو په منځ کي يو غبرګون يعني موازيت Parallelity شتون لري، د مخه يا ورپسيوالی به وي، خو سره غبرګي دي.

په هره ژبه کي د هغې بلې ژبې د وی(لغات) لپاره انډول يا برابر او که غواړی معادل وی يا لغات شتون لري او که نه نو انډول يي يا د بلي ژبي رانيسي او يا يي په خپله ژبه کي په مناسب ډول ورته پيداکوي.

که يو نوم ورځنی نه وي يعني کورنی شوی نه وي او غواړو پښتو يي ورته پيدا کړو، نو د نورو زده او پرمخ تللو ژبو څخه په همغه موخه يا برابر دا په پښتو کوو. که موخه ناسمه شوه، نو نوم هم بيا ناسم دی.

د بيلګي په توګه، که موږ مو په هيواد کي لا تراوسه (پوري) شفاخانه يا بيمارستان يا د الماني Krankenhaus (معنا يې: د ناروغانو کور) نه لرودی يا تراوسه نه وی نومولی، نو د دي لپاره به موږ هم په پښتو کي د ژبي په بنسټ او سم انديز اړونده نوم لرودی يا ورکولی، دا چي دا د ناروغانو ځای دی، نو موږ به دا نارغتون بللی وی. يا دا چي دا د شفا ځای دی، کيدی شي رغنتون مو هم بللی وی. دا نومونه موږ له دي ژبو څخه نه رانيسو، بلکه دا زموږ په ژبه کي همداسي دي يعني ناروغ لرو او د ناروغ لپاره بايد ځای ولرو، چي دا به ناروغتون شوی وی. زموږ مشرانو دا په هغه وخت کي دا د روغانو ځای نومولی. دي ته دي پام وي، چي په ولس کي مو په پيداښنتي يا طبيعي ډول داسي نومونې نه شته. که دا زموږ د پوهانو کار نه وي او په ولس کي منځ ته راغلی وی، نو باور وکړي، چي دا به د ناروغانو ځای يا ناروغتون بلل شوی وی، خو دا زموږ د ليک لوست خاوندانو د شفاخاني او بيمارستان په ځای نا سم ليکلی يا راوړي.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه په دې نه غړیږم، چې دا ښه او که ناښه نوم دئ او ساپوهنیزې اغیزې به یې ښه یا ناښه وي، زه وایم، چې دا زموږ روغتون هم د ناروغانو کور یا تون دئ او نه د روغانو. لنډ: دا نوم موخه ور نه دئ.

د کورنیوچاروزارت: سم که ناسم؟

بله بیلګه یې د دننیو چاروزارت ته د کورنیوچاروزارت وایو، چې د کرورنیو چارو وزارت همباید ولرو.

داسې څه، چې نا سم ونومول شي، نو بیایې سمه ونه ډېر زور غواړي. له دې امله باید وڅیړو، چې هغه څه هغسې ونوموو، چې څنګه دي یعنې د نوم څخه موخه یا شی باید روښانه جوت شي یا نوره هم ښه نوم باید له خوي څخه روښانه وي.

دا سمه ده چې درې نونونه سره څنګ په څنګ راتګ ستونځمن کیږي،خو دا مو ژبه ده اوپه خپله ژبه کې دا ستونځېنه دي.

بیا وایم: پښتانه چې څه ژبې ته را ننباسی باید دلیل یې راوړي. د کومې ژبې په پښتو کې

رانتوتي څه چې په پښتو کوو، نو په هغه پردئ ژبه هم باید پوه وو او بیا لږ تر لږه په هغه وي(لغات) موخه باندې هم له هره اړخه باید وپوهیږو.

یوه یادونه:

ما د علومو اکادمي، پوهنتون او په نساب کې د محترمو پوهانو څخه وپوښتل، چې عرب به کره څه ته وایي. هر یوه یې تعریف وکړ او ځنو به یې بیلګه هم راوړه لکه د ځمکې کره، خو په هغه معنایې چا فکر هم نه وو کړی. عرب د فوټبال توپ ته کره الفدم وایې (زه هغه ګردئ ت نه شم لیکلی بخښنه دې وي) یعنې د پښو غوندوسکه. په ټولو ژبو کې دا همداسې ده، خو موږ یې د پښتو نوم څخه ډاریږو، ځکه چې په پښتو باور نه لرو، ورسره بلد نه یو، فکر نه کوو چې دا هم یعنې پښتو هم هر څه، چې نورې ژبې یې لري، لري.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

د اول ځل لپاره مې شميرپوهنه په پښتو کړې. دا په دې معنا، چې د لومړي ځل لپاره مې يوه پوهنه په پښتو کړې. دا نوې ګام دی او ستونځې يې هم همدومره ډېرې دي. له دې سره زموږ مشران څکه شتونځې لري، چې هغوی دا نوې يا په پښتو څه، چې ورسره بلد نه دي، نه شي منلی او ځغملی، که څه هم زموږ کوچنيان او ځوانان په دې پوهيږي، د بيلګې په توګه، که تاسو يوه د پنځم ټولګي زده کوونکي ځخه پوښتنه وکړی، چې مثلث څه ته وايي، نو درته وبه وايي، چې نه پ،هيږي او که هندسه باندې پوه وو، هغه هندسي تعريف به يې درته وکړي، خو که ورته ووايې چې درېګوډی يا درېکونجي يا درې ګوټی څه شی دی، نو درته وايي، چې هغه څه چې درې ګوډه، - کونجه لري او همداسې څلورکونجی، پنځهه کونجي او ...

موږ بايد پښتو نومونه او ويونه په ژباړه کې، چې زموږ له پاره ډېره غوره ده، هم وکاروو او پرې نه ږدو، چې د کاروني راڅخه پاتې شي، ځکه چې بيا ورکيږي. هغه څه چې لرو، هغه بايد تل استعمال کړو.

په ځنې ژبو کې د يو څه له پاره ، نه داسې نه ده، د يو څه د دوه لورو له باره مختلف نومونه شتون لري اوځنو دا يو نوم لري، لکه د عربي زاويه. په يوه ودانی کې همداسې په يوه پټي کې موږ دوه ډوله زايې لرو، چې موږ په پښتو کې د دې له پاره دننی زاويه کونج او دباندی زاويه ګوډ بولو.

په الماني کې هم دا دوه کونجونه توپير لري، خوپه انرېزي کې نه، لکه فارسي کې.

غمازه مه کوه بې ځايه او دا هسې هڅې   ته مې له غيرې بيلولی جانا ن ګوره نه شې

که چيرې تاسو د کومې ژبې وي ګوګل کړی، نو زياتې معناوې به ترې لاس ته کړی، چې بيا ترې هغه موخوره نيول کيږي.

د بيلګې په توګه تاسو د out put معنا په عربي وغواړی، وبه ګوری، چې څومره معناوې لري.

شمير پوهنه څه شی دي؟

يو تيک ځواب به ډېر راتنګ اوموخه ور نه وي.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمیرپوهنه د درس یوه زړه، پراخه او ژوره پوهنه ده.

پیژند: شمیرپوهنه (ماتماتیک یوناني نوم دئ او معنا یې د زده کړې هنر دئ) یو ه پوهنه ده، چې د څکمککچیزو ځیرو د ځیرنو او د ګڼونو یا عددونو سره د شمیرلو څخه منځ ته راغلی. د شمیرپوهنې له پاره ټولیز پیژندل شوي پیژند یا تعریف نه شته، نن په ورځنې ډول د یوې پوهنې په څیر پیژندل ښوول کیږي، چې له خپله ځانه ....

د شمیرپوهنې سره خوراپیچلې جوړښتونه شمیرل کیږي.

د شمیرپوهنې ژباړه او اړیینوالی یې؟

دشمیرپوهنې ژباړه هم د تخنیکي پوهنو په څیر د ادبیاتو د ژباړې سره توپیر لري او هغه په دې، چې د شمیرپوهنې په ژباړه کې د لیکونکي احساستي اړخ ته پام نه کیږي یا په ریاضي کې احساساتي څه نه شته. هلته همغه څه بیرته په خپله ژبه ورکول کیږي، د کلتور او نورو اړخونو ته د بام اړتیا نه لیدل کیږي.

شمیرپوهنه او دشمیرپوهنې سم اند یا – منطق د نخښنو علامو څخه کار اخلي، چې زیات وخت ژباړه راساده کولی هم شي.

د بیلګې په توګه دا لاندې د زیاتون یوه بیلګه:

د هر دوه ګڼونو a,b د پاره چې پیداښتي یا طبیعي ګڼونو سټ N کې پراته یا له سټ څخه دي یو پیداښتي ګڼ یا عدد c شته داسې چې باور لري:

a+b= c

دا په شمیرپوهنیزه ژبه داسې لیکلی شو، چې له کیڼ لور و ښي لور ته لوستلکیږي.

$$\forall a,b \in N; \exists c \in N : a+b=c$$

بیا یې لوستل چې له کیڼ وښي لور ته یې لولو. د ټولو a,bله پاره چې د N توکي دي په N کې یوه c شته داسې چې باور لري:a+b= c

د شمیرپوهنې د ژباړې دپاره په پوهنتون کې د ژباړې لوستنه اړیینه نه ده، خو ژباړې باید په وتونژبه او موخه ژبه او همداسې په شمیرپوهنه واک ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شمیرپوهنه کې ستونځې: دا چې موږ شمیر پوهنیز ویونه ټول له عربي رانیولي او پرې پوهیږو هم نه، نو ماته دا اړینه برېښي، چې هغه څه چې په خپله ژبه کې لرو په خپله ژبه ونوموو.

تاریخ:

شمیرپوهنه یوه له خورا زړې پوهنې څخه ده. له انتیک څخه د مخه وخت کې د مسوپوتامی، هندي او چینایي او د انتیک څخه وروسته وخت کې یې په یونان او هیلینیزم کې خپلې غوټۍ وغوړولې. ښوونې (ثبوتونه) سوچه سم اندیزه یا منطقي وو، چې وروسته بیا اکسیمونه داسې په نامه د اوېکلید یا اقلیدس اکسیمون وو، چې په بنسټ یې ښوونې مخ ته بیول کیدې. . په منځنۍ دورو کې دا په عربو کې ژوندۍ پاتې او وده وکړه.

په نوي وخت کې بیا د مختلفو شمیرپوهانو له خوا د سطحو(هوارو) ، مربع (څلوریو) او داسې نورو شمیرل د ښوونې لارې شوې. په ورپسې وختونو کې لا تراوسه دانورو ډېرو څانګو ته پراخه شوې پوهنه ده،

د شمیرپوهنې غوره والی:

شمیرپوهنه په ټولو پوهنو کې - له فزیک تر روحیاتو پورې – ځغلي او بې له شمیر پوهنې – داسې ویلی شو- د پوهنې هیځ یوه څانګه وده نه شي کولی.

داچې مرغان څنګه الوزي او الوتکې څنګه پورته کیږي، د دې دمعلوملو او شمیرلو دپاره شمبرپوهنه دنده په غاړه لري، چې هغه امکات یې شمیرل کیږي. د نړۍ داننۍ وده اوپخوانۍ پوهنې هم ، بې دشمیرپوهنې ناشونې کیدې.

شمیر پوهنه خپله څه منځ ته نه راولي ینې ماتول، جوړول یوځای کول نه شي کولی، نو له دې امله یې پیژند یا تعریف هم ستونځمن دی. ځنې پوهان وایي، چې شمیرپوهنه خپله پوهنه نه ده، بلکه مرستندویه پوهنه ده. د نورو پوهنو سره په وده او ښونو کې مرسته کوي.

په هر صورت شمیرپوهنه ګڼونو سره سر او کار لري، چې دټاکلو قوانینو له مخې ورسره شمیرل او ګڼل کیږي، لکه زیاتون (جمع)، کمون(تفریق) او یا لکه انتیګرال شمیرنه او داسې نور .

خبرې نورې را لنډوم اودا

په اخر کې: زموږ له پاره ، چې ژباړې ترې وکړو، کومه ژبه غوره ده؟
غوره ژبې په ترتیب انګرېزي، روسي، فرانسوي او الماني دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان شينواري ليکنې:

<u>1988 Vienna (Austria):</u>

<u>لومړی:</u>

H.K. Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact pological algebra : general algebra 6 ; Page 117 – 122 contributions to

<u>1987 Vienna (Austria):</u>

<u>۲:</u>

Interpolation und Aproximation durch Polynime in Universalen Diss . Uni. Wien Algebren .

Interpolation and Aproximation by Polynome in universal Algebras, Dissertation at the University of Vienna/Austria

لاندې د شميرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي

<u>2000 Bonn (Germany):</u>

۳: د شميرپوهنې ستر کتاب : د شميرپوهنې برسيره د انجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې ليکنه به يې ځنو ځايونو غزېدلې او ځنې ځايونه ترې لرې شوي دي)

<u>2003 Bonn (Germany):</u>

۴: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شميرنه، د ګڼې – او کڼې د کڼې شميرنه ، د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتياوې پوره کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

2003 Bonn (Germany):

۵:    الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي)

2003 Bonn (Germany):

۶: د شمیرپوهنې   انګرېزي – پښتو ډکشنري.

2003 Bonn (Germany):

۷: د شمیرپوهنې الماني - پښتو- او پښتو الماني ډکشنري

Mathematical dictionary German/ Pashto and Pashto/German

2003 Bonn (Germany):

۸: دفرنځیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل   دی، ساده لیکل شوی)

Differential equation Translation; An Introduction

Bonn (Germany): 2003

۹: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه

Mathematical Formulas

2003 Bonn (Germany):

۱۰:   شمیرپوهنه له عربي په پښتو

1997 Bonn (Germany):

۱۱: د افغانستان په هکله سپینې خبرې: په   المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا

.یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکټر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې ساسي مجلې هم را وستلې.

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان ،،میرزي،، شینواري لیکنې او ژباړې چې په چاپیدو یې پیل کیږي

2012 Bonn; Germany; Kabul Afghanistan

ژباړې:

: *Prof. Brinkmann. (From Brinkmann.du.de)*

لاندې د برینکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي.

۱۲ - شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک

۱۳ – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دویم ټوک

۱۴ – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دریم ټوک

۱۵ - د احتمالوالي شمیرنه د ښوونځي لپاره

۱۶ – احصایه یا ستاتیستیک دښوونځي لپاره

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

۱۷ – انالیزی ۱

۱۸ – انالیزې ۲

۱۹ – کربنیز الجبر

۲۰ - د شمیرپوهنې بنسټونه

۲۱ - د فرمولونو ټولګه

۲۲ – فنکشنل انالیز

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۳ – وکتور شمیرنه

نوريٍ ژباړې

۲۴ – له www./grundstudium.info/linearealgebra څخه:کرښیز الجبر

۲۵ – Georg Gutenbrunner ګڼونپوهنه یا د اعدادو تیوري

زما لیکنې

Bonn (Germany):

۲۶ - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لړمړیبرخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي

۲۷ الف- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه

۲۸ - ځمککچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره

۲۹ – الجبر بنستونه دویم چاپ له تغیراتو سره

۳۰ - ډېرۍ پوهنه یا سټ تیوري

۳۱ – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي)

۳۲ - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک

۳۳ – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

۳۴- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیګرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیونې یا حلونه یې

۳۵ – د شمیرپوهنې انګریزي پښتو او عربي + دري ډکشنري

۳۶ – د شمیرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري

۳۷ – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو ویپونو په پښتو روښانه ونه

 Copyright www.ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۸ - د زړه له کومې(دا هغه لیکنې دي، چې ځنې یې په نړیوال جالونو کې خپرې شوي دي.)

۳۹ – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیږي.

نوري لیکنې، چې په ژباړه یې پیل شوی، خو لا پوره نه دي

۴۰– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپریږي: د ګروپونو تیوري

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګې پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر- دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیونې سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېښي)

۴۱ - فزیک لومړۍبرخه

۴۲ – فزیک دویمه برخه. بریښنا پوهنه. همدا کتاب.

۴۳ – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه.

۴۴ – پربېوزېشنونه.

۴۵ – د نه لرلوویونو ناسم بلل. همدا کتاب

دا کتابونه پرته له یو څو نور نږدې ټول په www.ketabton.com کې د کتلو له پاره پورته شوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليکوال ژوند ته لنډه کتنه

ماخان په اولني نوم میړي شینواری د اروابنادې پښتو او اروابناد نوررحمان زوي په ۱۳۲۰ ؟ ه لمریز کې د شینوارو هسکه مینه کې دې نړۍ ته سترګې راغړولې.

د هسکې مینې د لومړنې ښوونځې (د لومړنیو زده کوونکو څخه) څخه وروسته

د رحمان بابا لیسه له ۱۹۵۴ تر ۱۹۶۵ پورې(ښوونځې له لومړي ټولګې پیل او د دویم ټولګې څخه ګام او پای). د ۱۹۶۶ تر سپټبر د کابل طب پوهنځی. له ۱۹۶۶ سپتمبر څخه د اتریش برس، چې هلته يې د شمیرپوهنې ډاکتري په پوره ستونځو تر لاسه کړه.

د۱۹۹۸۷ ش ک تر ۱۹۸۸ د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ مارچ څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بن کې د افغانستان جمهوریت سفارت شارژد افیر(صفر نه وو).

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه. له ۲۰۰۸ مارچ څخه د ۲۰۰۹ دسمبر پورې د د ریاضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نساب کې دنده.

ماخان میړي په ۱۹۷۲ کې له لرې د میرمن ښاپیرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش ته راغی.

ده د میرمن ښاپیرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان وبخښل، چې څانګه او اباسین نومیږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلې.
ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۹۷ ۱۹ څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

 Copyright www.ketabton.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library